

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu
www.lammasyhdistys.fi

4|2024

Lammas & vuohi

Petovahingot - miten menetellä?
Hyönteishaitat laitumella
2 x piirakka

KAIE AHLISKOG

VALTAKUNNALLISET LAMMASPÄIVÄT

**HÄMEEN-
LINNASSA**
29.–31.10.2024

Paikka: Scandic Aulanko, Aulangontie 93, Hämeenlinna

Puh. +358 300 308438

scandichotels.fi/hotellit/suomi/hameenlinna/scandic-aulanko

Ti 29.10. Suomen lammasyhdistys ry:n syyskokous

- 12.00 **LOUNAS** (omakustanteinen, 35,20 €)
- 13.00 Kokouksen avaus, puheenjohtaja **Janne Jokela**
- 13.15 Lampaiden jalostusvaliokunnan ja jalostuslampolakonseptin esittely
- 13.30 Lampaat aurinkovoimapuistojen hoitajina – viranomaisvaatimukset, MMM
- 14.00 Lampaat aurinkovoimapuistojen hoitajina – energiayhtiön näkökulma, Ilmatar Energy
- 14.30 **KAHVITAUKO**, *SLY tarjoaa kokouskahvit*
- 15.00 Vuoden Lammastilan 2024 palkitseminen ja lampaiden tuotosseurannan parhaat tilat 2023, kunniakirjojen jako
- n. 15.30 Sääntömääräiset asiat, §4
Hallituksen jäsenistä ja varajäsenistä erovuorossa ovat
- puheenjohtaja sekä
- edustajat alueilta:
II: Uusimaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala
III: Etelä-Pohjanmaa, Österbotten, Keski-Suomi
- n. 17.00 Kokouksen päätös

Menu

Pieni karitsataratar ja kuohkeaa kantarelli-keittoa L, G

Yön yli haudutettua karitsanlapaa, paahdettua fileettä, Lopen perunaa sekä kastiketta haudutusliemestä ja ruskistetusta voista L, G

Jäätelöä, rapeaa tattaria, puolukkamarenkia ja hillottuja puolukoita G

Hinta 49 €/hlö

Ke 30.10. Opintoretki

- 9.30 Hämeenlinnan rautatieasema
- 9.40 Scandic Aulanko
- 10.15 Pekkolan tila, **Siri Taalas ja Jani Pekkola**, Hauho. 160 uuhia, rotuina Itäfriisiläinen maitolammas ja risteytyksiä. Koneurakointia. Nurmilajikkeiden testausta tilatasolla. Lampaanmaitotuotteita. pekkolantila.fi
- 12.30 **LOUNAS**, Tiirinkosken tila, **Niina Toivonen ja Mikko Launo**, Hämeenlinna. 60 uuhia, rotuina ruotsalainen turkislammasta ja ahvenanmaanlammasta. Lisäksi lihanautoja, kahvilatoimintaa ja suoramyntiä. Paimenkoirat ja laumanvartijat. tiirinkoskentehdas.fi/maatila/
- 15.45 **KAHVIT**, Wetterhoff
Tutustuminen historiaan, toimintaan ja myymälään. Kädentaitokurssit. wetterhoff.fi
- 17.00 Laidunnusta Hämeen linnan valkeilla, kierros linnan alueella, **Kristiina Liinaharja**, Vekkilän Museotila/Liinaharja Oy ja **Auli Hirvonen**, LumoTAITO-hanke
- 18.00 Hotelli (ne, jotka eivät ole varanneet illallista viedään hotellille).

18.30 LAMPURI-ILLALLINEN

Museoravintola Hämeen linna

Retken osallistumismaksu 84 € (+ alv 25,5 %) sisältäen bussikuljetuksen, vierailukäynnit, lounaan, kahvin ja suojavaatteet.

To 31.10. Eläinainees on pohja tuotannolle -seminaari

- Hotelli Scandic Aulanko
- 9.00 Seminaarin avaus
- 9.15 Eläinjalostuksen tulevaisuus, **Pekka Uimari**, Helsingin yliopisto
- 10.00 Lampaan ja vuohen geenivarat Kansallisessa geenivaraojelmassa, **Juha Kantanen**, Luke
- 10.30 Kuulumisia CAP:n alkuperäisrotusopimusten toteutumisesta, **Eero Pehkonen**, maa- ja metsätalousministeriö
- 11.00 Rotujen kehitystilastojen esittely, **Kaie Ahlskog**, ProAgria Etelä-Suomi
- 11.30 **LOUNAS**
- 12.20 Onnistuneet siemennykset – mallia Islannista, **Eyjólfur Ingvi Bjarnason**, Icelandic Agricultural Advisory Centre, *esitys etänä englanniksi, tulkataan*
- 13.00 Eläinten tuonti, **Susanna Nuutinen**, Putkisalon Kartano
- 13.20 Eläinaineen taloudellinen vaikutus, **Sini Sillanpää**, ProAgria Etelä-Pohjanmaa
- 14.00 **KAHVIT**
- 14.30 Risteytyksillä tuloksia, **Peppi Laine**, Mikkolan tila
- 15.00 Tulokset apuna jalostustyössä – Netti-Katras-vinkit, **Milla Alanco-Ollqvist**, ProAgria
- 15.30 Tilaisuus päättyy

Seminaarin hinta 120 € (+ alv 25,5 %) sisältäen ohjelman mukaisen koulutuksen, koulutusmateriaalit ja kokoustarjoilut. Etäosallistumismahdollisuus järjestetään, hinta 80 € (+ alv 25,5 %). Ilmoittautuneille lähetetään linkki sähköpostilla ennen seminaaria.

ProAgria

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

ILMOITTAUTUMINEN JA MAKSAMINEN

Ilmoittautumiset 14.10. mennessä: proagria.fi/lammaspaivat. Maksu kaikkiin tapahtumiin ilmoittautumisen yhteydessä tai laskulla, paitsi majoitusvaraus maksetaan paikan päällä hotellilla. Kun ilmoittautuu, voit samalla ilmoittaa ja maksaa avicin osuuden.

Majoitus 2hh 68 € ja 1hh 118 € (sis. alv 10 %). **Lisätietoja: Retki ja seminaari** Milla Alanco-Ollqvist, milla.alanco-ollqvist@proagria.fi, 040 706 0558 ja Eila Peitsi, eila.peitsi@proagria.fi, 040 356 1734. **Kokous** Marjo Simpanen, marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi, 044 973 7000.

TERVETULOA!

VIIMEISIN OHJELMAVERSIO on nähtävissä lammasyhdistys.fi ja proagria.fi.

Oikeus ohjelmamuutoksiin pidetään.

Päätoimittajalta

Vierivä yhdistys ei sammaloidu

Niin se on taas kesä hurautanut - nopeasti jälleen kerran. Eikä ihme, sillä tapahtumia on riittänyt myös yhdistyksen toiminnassa kaiken perinteisen kesäpuhteen lisäksi. Kesäkuussa vietettiin luonnonlaidunpäivää, jonka mediatilaisuus pidettiin Kosken kartanolla Salossa. Tilaisuudessa oli paikalla mukava joukko eri medioiden edustajia, ja aiheesta tehtyjä uutisia tulikin vastaan useita. Heinäkuun alussa SLY oli mukana Farmari-messuilla Seinäjoella. Juttua hyvin onnistuneesta tapahtumasta löytyy lehden sivuilta 18-22. Elokuussa luvassa olivatkin sitten pohjoismainen InterNorden-konferenssi Vaasassa sekä Lammasyhdistyksen kevätkokous samassa yhteydessä. Tiivistelmät InterNordenin ja kokouksen annista löytyvät niin ikään tämän lehden sivuilta 10-14.

Syksy on SLY:n toiminnan suhteen vähintäänkin yhtä aktiivinen. Heti lehden ilmestymistä seuraavana sunnuntaina 29.9. on taas luvassa Helsingin Villapäivä, jonne on ilmoittautunut mukavasti myyjiä. Lokakuun 17.-

19. päivinä yhdistys on mukana Helsingin Messukeskuksessa järjestettävillä MaatalousKonemessuilla tuotantoeläinjärjestöjen yhteisosastolla. Ja 29.-31.10. on tietenkin luvassa syksyn päätapahtuma, eli Lammaspäivät ja sääntömääräinen syyskokous Hämeenlinnassa! Toivottavasti tavataan!

Terveisin Marjo

Tässä numerossa

- 4-5 Tuoretta satoa
- 6 Markkinakatsaus
- 7 Suomenlampaan pässiliikennevalot
- 8-9 Vainion Taljatukun uusi toimintamalli
- 10 SLY:n kevätkokous ja kesäretki
- 11-14 Pohjoismaiset lammaspäivät Vaasassa
- 16-17 Paimennuksen PM-kisat Salossa
- 18-21 Farmari-messujen satoa
- 22 Pääkirjoitus
- 23 Ensimmäiset suomenvuohen alkioit laboratoriossa
- 23 Vuohiyhdistyksen hallitus esittäytyy
- 24-25 Pyöräillen vuohitilalta toiselle
- 26-27 Aidan toiselta puolen
- 28-30 Koira- ja susivahingot - miten toimia?
- 31 Tehtävä lampaalle: Vanhan villasukkan jäljillä
- 32-33 Kesä ja kärpäset
- 34-35 Lammasmessut Englannissa
- 36-37 Harjoittelijana lammastilalla
- 38-39 Laitumelta lautaselle: 2 x piirakka

LIITTEENÄ
ProAgrian vuohien
tuotosseurannan
vuosiyhteenveto

KUVA: Eila Pennanen

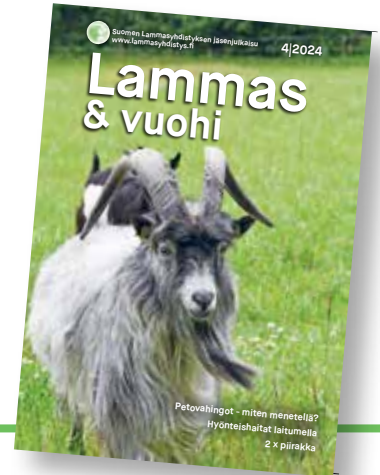
NÄHDÄÄN MAATALOUSKONEMESSUILLA!

Suomen Lammasyhdistys on mukana Maatalouskonemessuilla. Messut järjestetään 17.-19.10 Helsingin Messukeskuksessa. SLY:n löydät hallista 3, tuotantojärjestöjen osastolta. Tarkempi paikkakoodi on 3g21-6. Olemme paikalla kaikkina messupäivinä. Tervetuloa juttelemaan lammassasioista!

LAMMAS & VUOHI NRO 5/2024
Aineistopäivä 1.11.2024 · Ilmestys 5.12.2024
Teema: Villa

KANNESSA

Farmari-messujen tilavierailukohteena olleen Pentinmäen vuohitilan asukki..
KUVA: Anna Kujala

WWW.LAMMASYHDISTYS.FI

Lammas & vuohi

Kustantaja
Suomen Lammasyhdistys r.y.

Tilaushinta
89 €/vuosikerta (5 numeroa),
sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyyttä 300 €/vuosi
Lehden tilaukset ja jäsenasiat
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Taitto Tipos Ab
Paino Grano, Vaasa
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja
Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Toimitussihteeri
Anna Kujala
Puh. 040 520 5436
lammalehti@gmail.com
Ilmoitusmyynti
Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kirjoittajat ja kuvaajat 4/2024

Milla Alanco-Ollqvist, Sari Heltelä, Anniina Holopainen, Aija Hytönen, Tiina Hömppi, Marja Jalo, Janne Jokela, Hanna-Leena Juhola, Liisa Kuha, Anna Kujala, Nina Nihtilä, Josefin Norrback, Eila Pennanen, Sirkka Pykkänen, Iiris Sikkilä, Sini Sillanpää, Marjo Simpanen, Janina Sivenon, Marja Vakkuri, Kirsi Vertainen

Rotusivusto rygjalle

Rygja-rodulle ja rodun kasvattajille sekä kaikille rodusta kiinnostuneille on perustettu oma sivusto. Sivusto on vielä hieman kesken-eräinen, mutta se löytyy jo osoitteesta <https://rygja.com/>. Rodulle toivotaan lisää kasvattajia!

KUVA Sanna Vanhatalo

Lampaiden ja vuohien kantakirjaus ProAgriassa jatkuu normaalisti

ProAgria on käynyt laajaa keskustelua alan toimijoiden ja viranomaisten kanssa lampaiden ja vuohien kantakirjojen ylläpidosta, liittyen Ruokaviraston aiempaan päätökseen eläinrekisterin rajapinnasta ja sen aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Lopputuloksena aiheesta on päästy yhteisymmärrykseen Ruokaviraston ja maa- ja metsätalousministeriön kanssa.

- Olemme ilmoittaneet Ruokavirastolle vetävämme takaisin ilmoituksemme kantakirjojen ylläpidon lopettamisesta ja jatkam-

me kantakirjan ylläpitoa sovitun mukaisesti, kertoo operatiivinen johtaja **Jussi Juhola** ProAgria Keskusten Liitosta ja jatkaa:

- Kiitämme Ruokavirastoa ja maa- ja metsätalousministeriötä avoimesta ja ratkaisuhakuisesta keskusteluyhteydestä.

Neuvotteluissa ProAgria painotti lisäkustannusten aiheuttamia vaikutuksia lammastiloihin sekä koko lammastoimialalle. Saavutettu ratkaisu pienentää NettiKatra-ohjelmaan kohdistuvia kustannuspaineita.

NettiKatraan osalta uutta rajapintaa eläinrekisteriin lähdetään työstämään ja asiakkaita tiedotetaan rajapinnan kehityksestä projektin kuluessa.

- Kantakirjaus ja NettiKatra-ohjelman toiminta jatkuu normaalisti ilman keskeytyksiä kantakirjojen ylläpitoon liittyvän rahoituksen järjestyttyä, kertoo erityisasiantuntija **Milla Alanco-Ollqvist** ProAgria Etelä-Pohjanmaalta.

ProAgria fortsätter stambokföra får och getter

Förhandlingarna mellan ProAgria Centralernas Förbund och myndigheterna gällande stambokföringen av får och getter har uppnått ett tillfredsställande resultat. Verksamheten fortsätter normalt.

ProAgria har fört omfattande diskussioner med aktörer inom branschen och myndigheter om stambokföringen av får och getter med anledning av Livsmedelsverkets tidigare beslut om djurregistret och de merkostnader som detta medförde.

Som ett resultat av dessa diskussioner har ProAgria nått en överenskommelse

se med Livsmedelsverket och jord- och skogsbruksministeriet.

- Vi har meddelat Livsmedelsverket att vi drar tillbaka vår anmälan om att sluta underhålla stamböckerna och fortsätter att underhålla dem enligt överenskommelse, säger **Jussi Juhola**, operativ chef på ProAgria Centralernas Förbund, och fortsätter: - Vi tackar Livsmedelsverket och jord- och skogsbruksministeriet för en öppen och lösningsorienterad dialog.

Under förhandlingarna betonade ProAgria de merkostnader som skulle drabbat får-

gårdarna och hela fårssektorn. Den överenskomna lösningen minskar kostnadstrycket på NettiKatra-programmet.

När det gäller NettiKatra kommer det nya gränssnittet till djurregistret att utvecklas, och kunderna kommer att informeras om gränssnittets framsteg under projektets gång.

- Stambokföringen och NettiKatra-programmets verksamhet fortsätter normalt utan avbrott, eftersom finansieringen för att underhålla stamböckerna har säkrats, säger fårsakkunniga **Milla Alanco-Ollqvist** vid ProAgria Etelä-Pohjanmaa.

Ruokavirasto toivoo luomisnäytteitä märehitijöistä

KUVA: Jukka Tobiasson

Ruokavirastossa on käynnistynyt EU-rahoitteinen OH4Surveillance-hanke, jonka tavoitteena on kehittää tautien havaitsemista ja seurantarjestelmää Suomessa. Yhtenä patogeenina projektissa on Q-kuumetta aiheuttava *Coxiella burnetii* -bakteeri, jonka esiintyvyyttä hankkeessa selvitetään märehitijöillä Suomessa.

Ruokavirastoon pyydetään lähettämään märehitijöiden (nauta, lammas, vuohi) abortoituneita sikiöitä tai täysiaikaisia, kuolleena syntyneitä eläimiä.

Hankkeen aikana märehitijöiden luomistutkimukset ovat maksuttomia eläinlääkäreille. Myös näytteiden (sikiö ja

mahdollisuuksien mukaan luoneen emon yksilömaitonäyte (ei ternimaitoa) samassa paketissa) lähetyksen on maksutonta Postin Express-paketilla (alle 25 kg paketti) lähimpään Ruokaviraston toimipaikkaan (Helsinki, Kuopio, Oulu, Seinäjoki). Näytteen voi myös toimittaa itse lähimpään Ruokaviraston toimipaikkaan.

Luomistutkimusten tulokset raportoidaan normaalisti omistajille.

Hankkeen tuloksia käytetään tautien seurantarjestelmän kehittämiseen ja Q-kuumeen kartoitukseen Suomessa osana EU-rahoitteista hanketta. Yksilöiviä tietoja näytteistä ei raportoida.

Katso tarkemmat näytteiden pakkaus- ja lähetysohjeet hankkeen sivuilta: <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tieteellinen-tutkimus/tutkimushankkeet/kaynnissa/ihmisten-elainten-ja-kasvien-terveys-ja-hyvinvointi/elainten-vaikutus-ihmisten-terveyteen/oh4surveillance/>

Se noggrannare instruktioner på finska för packning och sändning av prover på projektets webbsida: www.ruokavirasto.fi/teemat/tieteellinen-tutkimus/tutkimushankkeet/kaynnissa/ihmisten-elainten-ja-kasvien-terveys-ja-hyvinvointi/elainten-vaikutus-ihmisten-terveyteen/oh4surveillance/

Livsmedelsverket önskar prover på kastade lamm

Livsmedelsverkets EU-finansierade OH4Surveillance-projekt har som mål är att utveckla ett system för att upptäcka och övervaka djursjukdomar i Finland. En av de patogener som undersöks i projektet är bakterien *Coxiella burnetii*, som orsakar Q-feber, och dess förekomst hos idisslare i Finland.

Livsmedelsverket önskar få prov med kastade foster från idisslare (nötboskap, får, getter) eller fullgångna, dödfödda djur. Under projektets gång är kastningsundersökningar för idisslare kostnadsfria för djurägarna. Även sändningen av prover (fostret och om möjligt ett individuellt mjölkprov

från modern som kastat (ej råmjölk) i samma paket) är kostnadsfri med Postens Express-paket (paket under 25 kg) till närmaste Livsmedelsverkets enhet (Helsingfors, Kuopio, Uleåborg, Seinäjoki). Provet kan också lämnas personligen till närmaste Livsmedelsverkets enhet.

Resultaten från kastningsundersökningarna rapporteras som vanligt till djurägarna. Projektets resultat kommer att användas för att utveckla systemet för övervakning av sjukdomar och för kartläggning av Q-feber i Finland som en del av det EU-finansierade projektet. Individuella uppgifter om proverna rapporteras inte.

Vastuullisen lammasyrityksen ABC-hanke kerää tietoa lampureille

ABC-hankkeessa rakennetaan uusi sähköinen materiaalipankki, johon kootaan ja linkitetään uusin kotimainen ja kansainvälinen tieto vastuullisesti toimivan lammastilan johtamisesta ja tuotantoprosesseista. Lammastuotantoa suunnitteleva, aloittava tai kehittävä yritys löytää materiaalipankista helposti ajantasaista tietoa tarpeisiinsa. Materiaalipankkia voidaan hyödyntää myös koulutuksessa ja neuvonnassa.

Hanke toteutetaan Etelä-Savon, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan ELY-keskusten alueilla ajalla 1.1.2024–31.12.2025. Hanketta rahoittavat alueiden ELY-keskukset Euroopan maaseuturahastosta. Hankkeen toteuttavat ProAgria Etelä-Savo

ja ProAgria Etelä-Suomi.

Tulevista tapahtumista tiedotamme osoitteessa <https://proagria.fi/tapahtumat> sekä Facebook-ryhmässä Katras kannattavaksi. Lisätietoa hankkeesta: <https://proagria.fi/hankkeet/vastuullisen-lammasyrityksen-abc>

Sari Heltelä, hankevastaava,
lammastuotannon erityisasiantuntija,
ProAgria Etelä-Savo
sari.heltela@proagria.fi, 040 593 7528

Kaie Ahlskog, erityisasiantuntija,
lammasta ja vuohi, ProAgria Etelä-Suomi
kaie.ahlskog@proagria.fi, 0400 731 811

Onnistumme yhdessä!

Järjestämme Lihasan säätiön avustuksella Finnsheep-päivän seminaarin 11.10. Kangasalalla.

Juhlimme samalla Finnsheep ry:n 20-vuotista historiaa. Mukana Leader Pirkanmaa, ProAgria, Finnsheep ry sekä suomalaisia suomenlammastalostajia.

Tervetuloa!

ProAgria
Etelä-Suomi

Lisätiedot
proagria.fi/tapahtumat
tai Kaie Ahlskogilta.

KUVA: Ernesto Reyes, Agri Benchmark Sheep Conference, June 2024

Seinäjoella järjestettiin kesä-kuussa Agri Benchmark -tapahtuma, jonka märehitjävaiikossa käytiin läpi maailman tuotanto- ja markkinatilannetta sekä tutustuttiin isäntämaan, eli tässä tapauksessa Suomen tuotantoon. Agri Benchmark on voittoa tavoittelematon asiantuntijaverkosto, jonka tekemiä tutkimuksia ja tietoa käytetään muun muassa poliittisen päätöksenteon tukena.

Lampaanlihaa tuotetaan maailmassa eniten monen yllätykseksi Kiinassa. Kiinan tuotanto on neljä kertaa yhtä suuri kuin Australian tuotanto. Seuraavaksi suurimmat tuotanto maat ovat tutummat Australia, Uusi-Seelanti, Turkki, Algeria, Intia, Sudan ja vasta sen jälkeen tulee UK.

Maailman tasolla tuottavuus on kasvanut, lammasmäärä on laskenut mutta tuotannon määrä on silti kasvanut. Aasian ja Kiinan tuotanto on kasvanut eniten. Siellä kysyntä on suuri ihmispopulaation kasvaessa. Suurimmat lampaanlihan viejämaat ovat Australia, Uusi-Seelanti, UK, Irlanti sekä Espanja. Lampaanlihaa tuodaan eniten Kiinaan, USA:han ja Ranskaan, joista Kiinan osuus on selkeästi suurin. Kiinan kysyntä on suurta vaikkakin siellä talouskasvun heikkeneminen on hiukan vaikuttanut kaupankäyntiin.

Globaalilla tasolla sadanta ja kuivuuden lisääntyminen näyttelee suurta roolia märehitjätuotannossa. Australian muutaman viime vuoden suotuisat tuotanto-olosuhteet ovat kasvattaneet tuotantomäärää niin paljon, että se on vaikuttanut lampaanlihan hintaan ja kääntänyt sen laskuun. Australiassa tuotettiin vuonna 2023 ennätysmäärä lampaanlihaa, tämän seurauksena hinta notkahti -30 %. Australian tuotannon odotetaan vähenevän tänä vuonna.

Villan tuotanto näyttelee myös suurta roolia ja on siinäkin myös elävien eläinten vientiin. Tulevaisuudessa eläinten hyvinvointiin liittyvä regulaatio tulee tiukkenemaan ja vähentämään elävien eläinten vientiä kolmansiin maihin.

Maailman poliittinen tilanne sekä kansalliset kriisit vaikuttavat myös lampaan maailman markkinoihin. Ne ovat muuttaneet viime aikoina muun muassa kauppasopimuksia, kuljetusreittejä ja kustannuksia. Ukrainassa tuotanto ja tuottajahinnat ovat laskeneet sodan myötä. Lähi-idässä kysyntä on suurta ja tuottajahinta siellä on noussut. USA:han myydään paljon arvo-osia ja nurmikasvatetun karitsan brändäys kasvattaa siellä jalansijaa.

Euroopan kysyntä lisääntyi pandemian jälkeen, kun ihmiset alkoivat matkustelemaan ja syömään ravintoloissa. Euroopan tuottajahinta on ollut ennätysellisellä tasolla, mutta tuotanto on silti laskenut, aivan kuten meillä kotimaassa. Euroopassa tuotannon aleneminen johtuu monta vuotta jatkuneesta kuivuudesta, petovahinkojen lisääntymisestä ja tuottajien ikääntymisestä.

Suomessa inflaatio ja kuluttajien hintaohjautuvaisuus ovat hillinneet arvokkaampien elintarvikkeiden menekkiä. Mutta toisaalta lisääntynyt etninen väestö kasvattaa ympärivuotisen karitsan ja lampaan kysyntää kotimaassa.

Teurastamot ovat tehneet töitä ja saaneet tuotantomme myytyä. Samaan aikaan tuotanto kotimaassa on rajusti vähentynyt, viime vuonna 9 % ja tälle vuodelle ennustetaan edelleen 8 % alenemaa. Hintaohjaus on tasanut ympärivuotista saatavuutta ainakin tuottajaorganisaation tuotannossa. Tälle syksyille ei siis ole odotettavista suurta teurasruuhkaa kuin enintään hyvin hetkellisesti.

Lammastalous on usein kärsinyt pienuudestaan, se ei ole isoille yrityksille mielenkiintoinen ala myydä tuotantopanoksia tai ostaa tuotteita, volyymin vähäisyyden takia. Nyt olisikin erittäin hyvä, että tuotantoa saataisiin pidettyä yllä (mieluiten jopa lisättyä), jotta saadaan säilytettyä nykyiset asiakkaat ja yhteistyökumppanit. Toki kannattamatonta liiketoimintaa ei ole järkevää pitää yllä, mikäli se ei ole harrastus. Alalla on kuitenkin potentiaalia, kun tuotanto ja resurssit suunnitellaan viisaasti ja tuotettuja kiloja/muita hyödykkeitä saadaan riittävästi. Korkotaso ja pellon hinnat ovat kääntyneet laskuun, joten nyt olisi erinomainen aika laajentaa tuotantoa.

Anniina Holopainen
Suomen Lammasosuskuunta

Suomenlampaan pässiliikennevalot

Edelliseen Lammas & vuoheen oli epähuomiossa lipsahtanut vanha versio suomenlampaan pässiliikennevaloista – pahoit-
telemme virhettä. Vieressä ajan-
kohtaiset pässiliikennevalot.

ProAgria		SUOMENLAMMASPÄSSILINJAT																								15.9.2024	
Tuotosseuranta		9-2024																									
LINJAT		1	2	3	4	6	7	8	12	13	14	15	16	17	18	19	21	23	24	25	30	31	33				
YHD.										27	28				29			32			40		36				
TILOJA		32	10	14	7	29	22	34	37	7	22	25	10	11	7	15	7	3	4	6	15	6	11				
		V	V	V	V	V	V	V	V	R	R	V	R	M	R	R	V	R	M	R	V	M	M				
		M	M			M	M	M		K	M		K	R	M	M	M	M	R	M	R	R	R				
				R				R	R					V	V	V											
MUUTOS		↑	↓		↑	↓	↓		↑	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↓	↓				
						</																					

Vainion Taljatukun käytännön yhteistyö ruotsalaisen Tranås Skinnberedningin kanssa on lähtenyt käyntiin. Kesällä järjestettiin tuottajille taljakoulutus, jossa kerrottiin yhteistyöstä, esiteltiin muokattuja taljoja ja annettiin vinkkejä parempiin taljoihin.

Muokattuja lampaantaljoja Tranås'n nahkamuokkaamolla.

Taljojen rahtimuokkaus Ruotsissa käynnistyi suunnitellusti

Taljojen muokkaus Laviassa on lopunut, ja kaikki Vainion Taljatukun kautta kulkevat lampaantaljat lähetetään Ruotsiin Tranåsiin käsiteltäviksi. Lampaantaljojen lisäksi myös vuohen- ja naudantaljojen muokkaus onnistuu Vainion Taljatukun kautta.

Henri Vainio avasi syitä, miksi taljojen muokkauksesta Laviassa luovuttiin. Taljatukku osti Rantasen Nahkajalostamon vuonna 2021, mutta toiminta on ollut kannattamatonta.

– Maailma muuttui. Kustannukset nousi, taljojen määrä väheni, ja investointivelka oli aikamoinen. Muutama vuosi yritettiin, ja tultiin siihen tulokseen, että enää ei riitä omat eikä kaverin rahat pitämään toimintaa hengissä.

Silti haluttiin jatkaa tuottajien palvelua, ja Tranås Skinnberedning valikoitui parhaaksi vaihtoehtoksi jatkaa toimintaa.

– Taljat ovat osalle tuottajista todella tärkeitä myyntiartikkeleita. Vaikka harmittaa, että emme enää saa kotimaassa muokattuja taljoja, todettiin, että Tranås on seuraavaksi paras vaihtoehto, sanoo **Anniina Holopainen**.

Tranås Skinnberedning toimii alueella jolla on pitkät perinteet turkisteollisuudessa. Yritys on perustettu vuonna 1917, ja se on tällä hetkellä Ruotsin ainoa teollisen mitta-kaavan muokkaamo. Lisätietoja muokkauksesta löytyy heidän kotisivuiltaan, jotka on käännetty myös suomeksi.

Erilaisia muokkausvaihtoehtoja

Tranås'n valikoimassa on erilaisia muokkaustapoja. Ruotsissa teetetään yleisimmin

vesipestäviä taljoja, jotka kestävät pesukonepesun 30 asteessa miedolla villanpesuaineella jonka pH on 3,5–5. Vesipestävien taljojen muokkausprosessia on kehitetty useita vuosia yhteistyössä lääkäreiden ja tutkimuslaitosten kanssa. Muokkauksessa käytetään kromisulfaattia, eli vihreää kromisulfaattia.

– Muokkauksessa käytetty kromi on kolmiarvoista kromia, joka on vaaraton. Kelta-punainen 6-kromi on myrkyllistä ja karsinogeenistä, ja sitä on käytetty pääasiassa maaliteollisuudessa, Anniina kertoo.

Tranåsilla on pohjoismainen ympäristösertifikaatti, joten esimerkiksi muokkauksen jätevedet käsitellään tarkasti ja kromi otetaan vedestä talteen.

Vesipestävyuden lisäksi villan pituudelle on valittavissa useita vaihtoehtoja. Lyhyimmillään taljan villa voidaan leikata 18 millimetrin pituiseksi. Villan leikkaaminen ennen muokkausta tasaa laatuheittoja villassa ja helpottaa muokkausta.

Tavallinen ongelma Rantasen Nahkajalostamolla oli todella pitkävillaiset taljat, jossa oli huopaantuneita paakkuja, risuja, oksia, ohdakkeita, männynkäpyjä. Kun villaa ei siellä pystytty leikkaamaan ja talja vedettiin kaavauskoneeseen joka pyyhkii nahkasta ylimääräisen pois, nahkaan tuli hyvin helposti reikä.

– Jos Tranåsilla todetaan että talja on pitkävillainen ja villa on huopunutta tai seassa on sellaista mitä sinne ei kuulu, heidän on mahdollista ensin vetäistä villaleikkurilla huonompi osuus villasta pois, jonka jälkeen kaavaaminen ja koko loppuprosessi on huomattavasti helpompi.

Vainion Taljatukun toimintamalli

- Yhteistyössä teurastamot: Vainion teurastamo, Leivejoen Liha, Tajma, Liha Hietanen, Lallin Lammas, Muhniemen Lahtivaja
- Kylmävarastointi Vainion teurastamolla Orimattilassa tai yhteistyöteurastamolla
- Taljat kootusti yhteislähetystenä Vainiolta ja yhteistyöteurastamoilta Ruotsiin ja takaisin
- Rahdit hoitaa Biskop Nordic Hides
- Raakataljat Ruotsiin, paluukuormassa valmiit taljat
- Kuormat vuodenajasta riippuen keskimäärin kerran kuukaudessa
- Ruotsissa jonotusaika tyypillisesti 9 viikkoa

Myös leikkaamaton villa on vaihtoehto. Pitkävillaiset taljat onnistuvat parhaiten, jos villan laatu on hyvä, eli ei liian pitkää, ei takkuista tai huopunutta, eikä liian hienoa. Hieno villa sopii hyvin kehräykseen, mutta taljassa tällaisesta villasta ei yleensä tule kaunista.

– Muokkauksessa villa karstataan, jotta kaikki roskat saadaan pois, ja kiharat muodostuvat uudelleen kemiallisessa pesussa ja purumyllyssä, Anniina sanoo.

Eva Alexandersson Tranåsilta mainitsee, että he pystyvät käsittelemään noin 20 senttimetrin pituisia villaa, jos villa on puhdasta, mutta 10–15 senttimetriä on paras

kun halutaan leikkaamaton talja.

– Tärkeintä leikkaamattomissa taljoissa on, että villa ei ole huopunutta. Parhaat taljat saadaan syksyllä teurastetuista karistoista.

Erikoismuokatussa taljassa (”Spesiaali”), eli talja jossa on leikkaamaton villa mutta kestää vesipesua, villan pitäisi olla maksimissaan 15 senttistä ja mieluiten aikuisesta eläimestä.

Parkkauksessa valittavana on paitsi vesipestävä talja myös ekoparkki, joka on vastaava alunaparkkaus kuin Rantasen Nahkajalostamolla oli. Ekoparkattu talja ei ole vesipestävä.

– Olemme Tranäsin kanssa sopineet, että jos he toteavat että jokin tuottajan toiveista ei anna hyvää lopputulosta, taljaa ei muokata siten vaan parhaalla tavalla, Anniina mainitsee.

Tranäsin kanssa on myös sovittu, että syrjäyksessä taljoihin jätetään mahdollisimman paljon nahkaa.

Tranäsilla leikkamattomien taljojen nahkapuolta ei lähtökohtaisesti hiota, mutta se on lisäpalveluna saatavilla. Leikattujen taljojen nahkapuoli hiotaan aina.

Tranäsilla on valikoimissaan myös värjäys ja vahaus, myös nämä ovat tilattavissa Taljatukun kautta.

Yhteistyö teurastamoiden kanssa

Taljatukku tekee yhteistyötä paitsi Vainion teurastamon muutaman muun teurastamon kanssa, katso erillinen infolaatikko. Yhteistyöteurastamot on valikoitu siten, että rahdeista saadaan mahdollisimman kustannustehokkaita.

– Jos kyseessä on iso erä, vaikkapa 150 taljaa, voidaan yhdessä miettiä miten kuljetuksen voisi järjestää tehokkaimmin, Henri neuvoo.

Raakataljoja säilytetään kylmävarastossa ennen rahtia Ruotsiin.

– Tarkistamme taljat ennen kuin ne laitetaan kylmävarastoon. Huonot taljat hävitetään, niitä ei lähetetä eteenpäin, Henri kertoo. Pienten viiltojen ja reikien paikkaaminen onnistuu, hankalinta paikkaus on jos reikä on taljan keskellä.

Ruotsissa taljan muokausprosessi kestää noin viikon. Jonotusaika on tyypillisesti 9 viikkoa, mutta jonotusaika voi vaihdella kauden mukaan.

Hinnat sisältävät ulkomaanrahdin

Taljatukku on neuvotellut Tranäsin kanssa oman hinnaston. Taljatukun kotisivuilla olevassa hinnastossa on rahti Ruotsiin laskettu mukaan. Hinnat ovat 47,40 eurosta ylöspäin, ja niihin lisätään kotimaan rahti valmiista taljoista. Kotisivuilta löytyy myös muun muassa ohjeita tuottajille ja teurastamoille sekä rahtitaljojen tilauslomake.

Kun rahtitaljat on tilattu ja ne lähtevät eteenpäin, tuottaja saa ensimmäisen laskun, joka on noin puolet kokonaissummasta.

Loppulaskuun lisätään kotimaan rahti, joka tällä hetkellä on noin 2 euro per talja. Loppulaskun eräpäivä on heti, ja paketti lähtee tuottajalle kun lasku on maksettu. Kotimaassa taljat toimitetaan eri kuljetusfirmojen välityksellä, yleisimmin tuottajan lähimpään pakettiautomaattiin.

Omat taljat takaisin

Yhteistyöteurastamoiden Sorkka-ohjelmaa käyttävät tuottajat ilmoittavat taljapalautuksista samalla tavalla kuin aiemmin. Oletuksena on, että talja lähtee yhteiskuljetuksella Tranäsille.

– Eli jos haluatte parkita itse tai lähettää taljat muualle, se on ehdottomasti ilmoitettava lisätietokohdassa, Anniina sanoo.

– Jos yhteistyöteurastamo ei käytä Sorkka-ohjelmaa, kysykää ja sopikaa oman teurastamon kanssa, miten he haluavat että taljapalautuksia ilmoitetaan ja merkataan.

Lisäksi tehdään taljojen rahtitaljatilauksia Taljatukulle, Anniina ja Henri painottavat, että tilaus kannattaa tehdä ajoissa, mieluiten ennen kuin eläimet ovat lähteneet teuraaksi, jotta myös tuottaja muistaa paremmin millaisia taljat ovat ja millaisiksi niistä halutaan muokattavan.

– Jos teurastuksessa tulee muutoksia, esimerkiksi talja hajoaa, siitä voi ilmoittaa meille sähköpostitse, niin muutamme tuottajan taljatilauksia, Henri sanoo.

Minimäärää taljoja per tuottaja ei ole.

Vainion teurastamolla taljat numeroidaan lampaan korvamerkin EU-tunnuksen perusteella, ja sama numero seuraa taljaa muokausprosessissa. Tuottaja voi siis taljatilauksista tehdessään EU-tunnuksella yksilöidä tietyille taljalle tehtävät toimenpiteet.

– Jos taljat tulee meille muualta, ne pitää merkata hyvin, jotta tiedämme taljojen määrän ja mille tuottajalle ne kuuluvat, Henri sanoo.

Tranäsin prosessissa jokainen talja on merkattu juoksevilla numerolla.

Taljakoulutuksen tallenne on katsottavissa YouTubessa, <https://www.youtube.com/watch?v=vfdt7cUFnss>.

KIRJOITTAJA

Anna Kujala

KUVAAJA

Aija Hytönen / JAMK

Raakataljojen yleisimmät virheet

- Huono suolaus, säilytys lämpimässä. Suolavirheellisestä taljasta villa lähtee vetämällä irti.
- Viillot, reiät.
- Huono villa: liian hienoa, takut ja roskat, spraymaali.

Tranäsilla jokainen talja merkitään juoksevilla numerolla.

Miten varmistaa hyvä raakatalja

- Ei päätöstä tunnearvojen vaan laadun perusteella.
- Nyljettäessä nahkaan ei pitäisi jäädä rasvaa, joka estää suolausta imeytymästä nahkaan.
- Keritse lammas oikeaan vuodenaikaan (ei villanvaihdon aikana) ja sopivasti ennen teurastusta, pidä sopiva kerintäväli.
- Eläimen hyvä kunto – kivennäiset ja vesi.
- Jos eläimen vesitasapaino ei ole kunnossa, nahka on tiukemmin kiinni. Tällöin se repeää nylkiessä helpommin ja nahkaan jää myös enemmän rasvaa kiinni.
- Sopiva villan laatu.
- Ei spraymerkintöjä, roskia, likaa, niskahankaumia, rasvapatteja tai haavoja.
- Ei lantaisia taljoja → lanta värjää parkittaessa kaikki samassa erässä olevat taljat kellertäviksi.
- Teurastamolle tieto rahtipalautuksista (Sorkka, merkintä eläinlataan, liitumerkintä eläimen päähän).
- Rahtitaljatilaukslomakkeen täyttö kun tiedetään teurastuspäivä.

Lisätietoja

- Yhteydenotto: taljatukku@vainionteurastamo.fi
- www.vainionteurastamo.fi/taljatukku
- www.tranas-skin.se

SLY:n kevätkokous ja kesäretki

Suomen Lammasyhdistyksen sääntömääräinen kevätkokous järjestettiin InterNorden-konferenssin yhteydessä perjantaina 23.8.2024. Kokous pidettiin Mustasaaren Björkön edustan saarella, jossa lampaita laiduntamalla pidetään yllä ikivanhaa perinnemaisemaa.

Paikalliset lampurit **Ulf Rönblad** ja **Jonas Nord** sekä porukan paimenkoirista vastaava **Johan Sten** toimivat matkaisäntinä. Ulkomaalaisvahvistuksiksi mukaan reisuun lähtivät Islannin InterNorden-vieraat. Ajomatkat veneellä Björköbyn Svedjehamnista saareen ja takaisin olivat hämmäntäviä. Merenkurkun kivikkojen ja pikkusaarten väliin oli tehty erittäin mutkainen väylä, joka oli paikoin hädin tuskin veneen levyinen. Sekä kokoussaari että muut lähistön laidunnetut saaret tekivät vaikutuksen kauneudellaan ja luonnollaan.

Itse kokouksessa käsiteltiin sääntömääräisinä asioina Lammasyhdistyksen vuoden 2023 tilinpäätös ja toimintakertomus sekä kuultiin tilintarkastajan ja toiminnantarkastajan lausunnot. Tilinpäätös oli 7770 euroa ylijäämäinen, mikä selittyi lihaketjuhankkeen yhden maksatuksen ajoittumisesta vuodelle 2023 myös vuoden 2022 kulujen osalta.

Yhdistyksen toiminta oli ollut aktiivista niin tapahtumien, edunvalvonnan kuin sidosryhmäyhteistyönkin osalta. Lisäksi lihaketjuhankkeessa toteutettuun materiaallipankkiin oli saatu koottua runsaasti hyvää ja monipuolista materiaalia ketjun eri toimijoiden käyttöön. Kokous vahvisti tilinpäätöksen ja myönsi vastuuvapauden hallitukselle sekä rahastonhoitajalle. Vuoden 2025 jäsenmaksut päätettiin pitää samoina kuin vuoden 2024 maksut.

Kokouksen muissa asioissa keskusteltiin aurinkovoimapuistojen laidunnuksesta ja

siihen liittyvistä sopimuksista energiayhtiöiden kanssa. Erikokoisia aurinkopuistoja on nousemassa lähitulevaisuudessa ympäri Suomea, ja yhtiöiden kiinnostus yhteistyöhön lampureiden kanssa on suurta. Lampureilla olisi hyvä olla joku yhtenäinen linja hoitokorvauksiin liittyen. Kokous päätti valtuuttaa hallituksen selvittämään hoitolaidunnuksesta lampurille aiheutuvia kustannuksia, viranomaisvaatimuksia, tukivaikutuksia yms. Lampurit voisivat käyttää selvitystä pohjana sopimusten teossa ja korvauksen määrittelyssä.

Kokouksessa nostettiin esiin myös Honkajoen raatokeräilyn järkevyyksi nous-

seet maksut tilanteissa, joissa eläimet on jouduttu esim. petovahingon tai keräilyn odottamisen takia säkittämään. Lisäksi pohdittiin, miten hankkeissa tuotetut materiaalit saataisiin ihmisten tietoisuuteen ja mahdollisimman laajasti käyttöön. Lopuksi keskusteltiin myös, kuinka ymmärrystä lampaiden erinomaisuudesta maan huoltovarmuuden ylläpidossa saataisiin välitettyä maan hallinnolle. Lammasyhdistyksen hallitukselle riittää siis puuhaa jatkossakin.

KIRJOITTAJA **Marjo Simpanen**

KUVAAJA **Marja Jalo**

SLY:n hallituksen märepalat

- **Honkajoen mielivaltaiset laskut** petovahingoissa ovat olleet viime aikoina hallituksessa keskustelussa, ja asiaa on viety eteenpäin.
- **Petoasiat** ovat aina tapetilla, mitään selvää parannusta ei ole asian tiimoilta tullut lukuisista lausunnoista huolimatta. EU:n rattaat pyörii vähän liian hitaasti tämän asian suhteen.
- **Farmarissa Seinäjoella** yhdistyksellä oli hyvä osasto, paljon kävijöitä. Saatiin levitettyä myös sitä positiivista sanomaa tämän päivän lammastaloudesta.
- **Uutena juttuna** on viime aikoina ollut aurinkopuistot ja niiden hyödyntäminen lammastaloudessa. Tästä kuullaan varmasti lisää yhdistyksen syyskokouksessa Hämeenlinnassa.
- **Syyskokouksessa** varmaan vaihtuu SLY:n pj. Täytyy löytää uusi aktiivinen henkilö jolla aikaa paneutua mielenkiintoiseen tehtävään.

KOONNUT **Janne Jokela**

Internordenissa nousi esiin monta yhtäläisyyttä maiden välillä

Pohjoismaisilla lammaspäivillä Vaasassa keskusteltiin muun muassa pedoista, tuotannon vähenemisestä ja ruokinnasta.

– Islannissa on nykyisin enemmän ihmisiä kuin lampaita, kertoi tutkija islantilainen **Jóhannes Sveinbjörnsson** historiallisesta käänteestä.

Lammastilojen kerrottiin vähenevän Norjassa, Ruotsissa, Färsearilla ja Grönlannissa. Tanskasta ei tällä kertaa ollut edustajia mukana.

– Olen huolissani, totesi norjalainen lammassiantuntija Borghild Hillestad. Tilojen, etenkin pienempien lammastilojen, määrä vähenee Norjassa rajusti. Siitä seuraa maaseutualueiden autioitumista ja pusikoitumista, Hillestad ennustaa.

Islannissa lampaanlihan kulutusta tukee väestönkasvu sekä mittava turismi. Myös lihan tuottajahinta on nousussa, minkä Sveinbjörnsson arvelee hidastavan tuotannon laskua. Lampaanlihaa ei enää juuri vie-
di Islannista ulos, mikä on Sveinbjörnsson-

nin mukaan tuottajahinnan kannalta hyvä.

Ruotsissa suurimpia syitä lammastilojen vähenemiseen ovat pedot sekä alan heikko kannattavuus, arvioi tutkija **Annelie Carlsson**. Positiivista on, että kotimaisen lampaan kulutus on maassa hieman kasvussa. Maassa tehdään yhä tutkimusta esimerkiksi lampaiden ruokinnasta.

Tanskaan kuuluvilla Färsearilla ja Grönlannissa väkiluku on pieni ja luonnonolosuhteet hyvin erityiset. Lampaat ovat kotieläintuotannon selkeä päätuotantosuunta kummassakin ja kaikki tuotanto kulutetaan kotimaassa. Lisäksi tarvitaan tuontia. Färsearelaiset syövät lammasta vuodessa noin 27 kiloa, kun esimerkiksi norjalaiset syövät noin kolme kiloa vuodessa.

Uusia tuottajia on vaikea löytää alalle myös saarivaltioissa.

Saarivaltioissa ei ole susia, mutta Grönlannissa pelkoa aiheuttavat jääkarhut. Niitä ei elä normaalisti etelässä, missä maan lammastilat ovat. Jäälautojen mukana petoja kuitenkin kulkeutuu pohjoisesta etelään, missä ne saattavat hakeutua lammastiloille lähtiessään paluumatkalle kohti pohjoista, kertoo grönlantilainen lammastalouden asiantuntija **Henrik Frederiksen**.

Tiloja lähestyviä jääkarhuja saa ampua vuosittain neljä.

– Kiintiö täyttyy hyvin nopeasti. Sen jälkeen jääkarhun saa ampua vain, jos se tulee lammastilalle ja uhkaa lampaita.

Karitsojen teuraspaino on Grönlannissa vain runsaat 14 kiloa, mitä selittää Fredrik-
senin mukaan osaksi karut sääolot.

– Kun sataa paljon, lampaiden energia menee lämmöntuotantoon, eikä sitä riitä kasvuun.

Lisäksi tuotantotavoissa on hänen mukaansa tehostamisvaraa. Maan 36 tilan keskikoko on yli 500 uuhia. Tiloista noin puolet kuuluu islantilaiseen tuotosseurantaan. Henriksen kertoo, että tavoitteena on saada kaikki tilat liittymään siihen. Färsearilla seurataan tiiviisti islantilaista alan tutkimusta, sillä olosuhteet ovat hyvin samankaltaiset.

Färsearilla tutkitaan innokkaasti kalarehun käyttöä lampaiden ruokinnassa lupaa-
vin tuloksin. Hyvin valkuaispitoinen rehu on parantanut päiväkasvua, villan laatua sekä karitsatuotosta uuhia kohden.

– Nyt tarvittaisiin vain EU:n siunaus kalarehun käyttöön sekä vientiin. Miksi tuomme soijaa Amerikasta, kun meillä on kalaa takapihalla?, pohti färsearelainen lammassiantuntija **Jens Ivan**.

Hän kertoi, että korkean valkuaispitoinen vuoksi perinteisen rypsi-
seurusteen vaihtaminen kalarehuun lisää lampaiden kuiva-aineen syöntiä. Lihan makuun se ei vaikuta, koska rehua saivat vain emolam-
paat sisäruokintakaudella, eivät teuraskaritsat, jotka kasvavat kokonaan laitumella.

Parempi karitsatuotos jalostuksella

Islannissa on nostettu karitsatuotosta viimeisten vuosien aikana järjestelmällisellä jalostustyöllä. **Jóhannes Sveinbjörnsson** kertoo. Tulos on 23,4 kg tuotettua karitanlihaa / karitsoinut uuhia. Uusimpia kehityskaskelia ovat Fjávís-lammassarekisteröintijärjestelmä (verkossa), uudet tuet vihreälle rehulle ja uudelleenviljelylle. Suurin muutos oli että ympärivuotisen laidunnuksen sijaan uuhia aloitettiin ottamaan sisätiloihin imetyskauden ruokintaa varten, näin saatiin karitsaille hyvä alkukasvu. Toinen oli uuhien flushing 1 -kiihotus-
ruokinnan aloittaminen astutuskaudel-
la, joka nosti karitsatuotosta. Herturin tutkimustilalla on tehty erilaisia ruokintatutkimuksia ja tietoa levitetty kaikille tiloille. Uusi projekti jossa he ovat mukana on ”Miten digitaaliset teknologiat ja innovaatiot voivat auttaa ylläpitämään laiduntavien karjojen järjestelmiä ja tukea maaseudun toimintaa?”.

Rehupuristekakkuja joutilaille uuhille

Rehupuristekakkujen käyttöä on tutkittu joutilaiden uuhien ruokinnassa Ruotsissa. Preliminary results, feeding dry ewes with press cake from green biorefining -tutkimuksessa ruohosta puristettiin nesteet ulos ja sitten käytettiin siitä jäävä rehukakku uuhien ruokintaan. Biorefinointi tuoresäilörehusta tai tuoreesta nurmesta luo edellytykset lisätä nurmen viljelyä viljavaltaisilla alueilla. Tämä lisää hiilen varastoitumista maaperään, parantaa satoja ja vähentää typpihävikkiä. Lisäksi se monipuolistaa viljelykiertoa, mikä on hyödyllistä kasvin-
suoje-
lun näkökulmasta.

Tutkimuksen tavoitteena oli arvioida vihreän biorefinoidun puristekakun käytökelpoisuutta säilörehun korvaajana joutilaiden uuhien ruokinnassa. Arvioitiin sisältyi eläinten rehunkulutuksen, painon, kehon kuntoluokituksen, teurastus-
losten sekä skannatun rasvan ja lihaksen

syvyyden seuranta. Koe kesti 73 päivää. Säilörehuryhmä tai tiivistetty 0,1 ja 0,2 ka/päivä/uuhia ja Puristekakku ryhmä täysrehua 0,5 ja 0,7 ka/päivä/uuhia. Säilörehu sisälsi 10,5 MJ ja Puristekakku 9.6 MJ. Tässä tutkimuksessa todettiin, että tuotannon ja talouden näkökulmasta imetyskauden jälkeen kunnostuksessa olevien uuhien lihottaminen puristekakulla toimii yhtä hyvin kuin säilörehulla, jos: Puristekakku-
ruokavaliota täydennetään suuremmalla osuudella väkirehua, jotta tärkeiden ravinto-
aineiden saanti pysyy tasapainossa. Puristekakun hinta ei saa olla korkea (0,14 SEK per kg kuiva-ainetta).

Tuloksia: 1 pisteen nousu kuntoluokituksessa vaati säilörehu 90 päivää, puristekakku 100 päivää. 10 % nousu elopainossa: säilörehu 32 päivää, puristekakku 29 päivää. ME-tarve per kg elopainoa: säilörehu 47 MJ, puristekakku 36 MJ

Tietoa loistartunnoista laidunkaudella

Lammaslaidun-hankkeen päätavoitteena on saada tietoa lampailla esiintyvistä zoonoottisista bakteeri- ja loistartunnoista erityisesti laidunnukseen liittyen. **Eeva Mustonen** kertoi. Lampureille tehtiin kysely jossa kysyttiin laidunnuskäytännöistä, hygieniasta ja loisasioista. Demotiloilla otettiin lanta- ja vesinäytteitä. Vastanneilla tiloilla oli erilaisia laidunryhmiä ja laidunnusta tehtiin niin peltolaitumilla kuin luonnonlaitumilla. Tiloista 32 % oli käytössä loistorjuntasuunnitelma ja 38 % oli antanut loislääkitystä. Tulosten julkaisutalaisuus piderään vuoden 2025 alussa ja aiheesta kirjoitetaan tutkimusartikkeleita. Työn alla on myös bioturvallisuus-oppas lampaille.

Norja haluaa pienentää metaanipäästöjä

Borghild Hillestad kertoo Norjan ilmastotutkimuksesta. Norjassa on 915 000 uuhia ja näin ollen se on pohjoisista lammasmaista suurin. Panostukset lammastuotantoon myös valtion ja tutkimuksen suunnalta ovat merkittäviä.

Maatalouden metaanipäästöjen vähentämisen on otettu yhdeksi suureksi tavoitteeksi. Metaanipäästöjen vähentäminen lisää tehokkuutta ja vähentää energiakatoa, mikä tekee siitä keskeisen painopistealueen kestävästä lammastalouden kannalta. Maatalous vastaa Norjassa 9,1 % maan kokonaiskasvihuonekaasupäästöistä, ja noin puolet näistä päästöistä johtuu eläinten ruoansulatuksesta vapautuvasta metaanista.

Lammasjalostuksen tavoitteena on vähentää rehusta peräisin olevan bruttoener-

gian osuutta, joka muuttuu metaaniksi. Metaanipäästöjen periytyvyys on 0,19, mikä tarkoittaa, että siihen voidaan vaikuttaa valikoivalla jalostuksella. Valitsemalla eläimiä, jotka tuottavat vähemmän metaania, pyritään vähentämään päästöjä kestävästi ja kumulatiivisesti. Käytössä on rekka, jossa tehdään kammiokokeita lampaille ja vuohille. Tutkimus hankkeesta kestävä useamman vuoden. Lisäksi on tehty lakuri tilakohtaista päästölaskentaa varten. Sen avulla kannustetaan tiloja ilmastotietoiseen viljelyyn ja tuotantoon. Tulevaisuuden suunnitelmat jalostuksen osalta: on sisällyttävä metaanipäästöt jalostusindeksiin vuoden 2024 loppuun mennessä. Vaikka edistyminen on hidasta, sillä tulee olemaan pysyvä vaikutus.

Rehuarvojärjestelmä ja ruokintasuositukset

Jenni Vattulainen kertoi suomalaisesta rehuarvojärjestelmästä ja ruokintasuosituksista. Rehuarvotyö on aloitettu Suomessa 1800-luvulla. Suomessa on käytössä oma rehuarvojärjestelmä, eli luvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia joidenkin muiden maiden kanssa. Vuonna 2010 otettiin MJ käyttöön.

Rehuarvotyön tavoitteena on kuvata rehujen suhteellinen tuotantovaikutus mahdollisimman oikein. Tasapainoinen ruokinta edistää kotieläinten hyvinvointia, parantaa kotieläintuotannon taloudellista tulosta ja lisää ravintoaineiden hyväksikäyttöä, jolloin tuotannon ympäristöön kohdistuva ravinnekuormitus pienenee. Laskentaperusteisiin kuuluvat rehuarvojen laskentakaavat vakioineen ja

sulavuuskertoimet. Lisäksi märehtijöillä korostetaan hajoavan valkuaisen tarvetta. Rehuarvojärjestelmiä ylläpidetään ja kehitetään pitkällä aikavälillä, vaikka välitöntä päivitystarvetta ei juuri nyt olisikaan. Kehitystoimien suunnittelu ja ulkoinen rahoitus ovat tärkeitä, ja Luke ylläpitää palvelua lakisääteisenä tehtävänä sekä tarjoaa opastusta käyttäjille. Rehuarvointityöhön tarvitaan ammattitaitoista henkilöstöä, ja globaalien trendien seuraaminen on välttämätöntä. Rehuaineistojen listojen ylläpito on jatkuvaa työtä, ja uutta dataa syntyy osana erilaisia projekteja. Tutkimustarpeiden osalta voidaan tehdä yhteistyötä julkisesti rahoitetuissa projekteissa, PPP-hankkeissa tai tilaustutkimuksena.

Utaretulehduksille vastustuskykyinen lammas

Norjalaisten tavoite on jalostaa utaretulehduksille vastustuskykyinen lammas. Utaretulehdus on suurin yksittäinen syy uuhien poistoon Norjassa, mikä vaikuttaa sekä eläinten hyvinvointiin että tuottavuuteen.

Noin 20 % vuonna 2022 poistetuista uuhista poistettiin utaretulehduksen vuoksi, mikä aiheutti merkittäviä taloudellisia menetyksiä. CelleSau-projektissa on mukana 40 katrasta.

Toimenpiteenä projektissa on California Mastitis Test (CMT), jota käytetään somaattisten solujen määrän (SCC) arviointiin maidossa, mikä toimii merkinä utareterveystestistä. Uuhia testataan ennen kesälaitumelle menoa ja sen jälkeen, jotta voidaan havaita utareissa tapahtuvat muutokset.

Periytyvyystutkimuksen pyrkimyksenä on laskea utareterveystestien liittyvien ominaisuuksien periytyvyys ja sisällyttää nämä ominaisuudet jalostusohjelmiin. Tulevaisuuden tavoitteena on ottaa utaretulehduksen kestävyys osaksi jalostusta. Jos periytyvyys vahvistetaan, tavoitteena on sisällyttävä utaretulehduksen kestävyys jalostusominaisuudeksi, mikä parantaa utareterveyttä, vähentää poistoja ja lisää lammastalouden kestävyttä kokonaisuudessaan.

MUISTA
AJANKOHTAISET
WEBINAARIT!

Lammasmaailma Oy
LAMMASLÄÄKÄRI: p. 0600 306627 (maksullinen)
info@lammasmaailma.fi

Pitkäjänteistä geenivaratyötä Lukessa

Luken tutkija Juha Kantanen painotti, että lampaat ovat osa meidän historiaamme ja lampaiden merkitys on ollut aikanaan suuri niin lihan kuin villan tuottajana. Kulttuurinen ja tieteellinen merkitys on hyvä muistaa muuttuvassa maailmassa.

Luken geenivaroilla on geenivaratyön 40-vuotis juhluvuosi, joten oli hieno sattuma, että Internorden päivät saatiin Suomeen. Suomi on yksi ensimmäisistä maista maailmanlaajuisesti, joka aloitti kotieläinten perimän aktiivisen säilyttämisen. Suomenlampaan sikiävyys on omaa luokkaansa ja sen vuoksi sitä on vietty useisiin eri maihin. Suomalaisten alkuperäisrotulampaiden historiaa on tutkittu geeninäytteiden perusteella. Säilytystyötä jatketaan tilakohteisesti, elävän geenin-

pankin avulla, siemenannoksia ja alkioita pakastamalla. Tavoitteena on pakastaa siemenannoksia 50 suomenlammaspässistä, 25 kainuunharmaspässistä ja 25 ahvenanmaanlammaspässistä. Lisäksi talteen kerätään 200 alkioita.

Kisun Pokharel jatkoi luennoilla geenien tutkimustyöstä. Lukessa tutkittiin lampaiden hedelmällisyyden geneettistä perustaa, mikä on taloudellisesti merkittävää lampaankasvatuksessa. Tutkimuksessa käytettiin laajamittaista mRNA- ja miRNA-sekvensointia tärkeistä lisääntymiskudoksista, kuten munasarjoista, keltarauhasesta ja endometriumista. Määritettiin aiempaa kattavampi lista geeneistä ja miRNA:sta, jotka ilmentyvät näissä kudoksissa.

Kokemuksia laumanvartijoista

Laumanvartijakoira-projektista kertoi hanketyöntekijä **Annaelina Kotilainen**. Hankkeen tarkoituksena on selvittää olemassa olevaa tutkimus- ja käytännön tietoa laumanvartijoiden käytöstä. Projektin järjestää webinaareja, jakaa tietoa tapahtumissa sekä benchmarkkaa maatiloilta kokemuksia laumanvartijoista. Koirakokemusten lisäksi on testattu laamojen käyttöä. Yhdessä kohteessa laamat toimivat hyvin ja toisessa oli ongelmia saada laamat pysymään aitauksessa. Laumanvartijakoirat sopivat hyvin tiloille, joilla on syrjäisempi sijainti. Kailille lammastiloille ne eivät sovi.

Ilmastopäästöjen vähentäminen

Climate Farm Demo -hankkeen toiminnasta kertoi **Henna Latvala** Pro-Agriasta. Hankkeessa on mukana 28 Euroopan maata ja 1500 pilottitilaa. Tavoitteen on vähentää ilmastopäästöjä 30 %. Tarkoituksena on selvittää päästöjen nykyistä tilaa ja selvittää käytännön ratkaisuja päästöjen vähentämiseen. Hankkeessa tehdään laskelmia olemassa olevia laskureita käyttäen ja pidetään koulutustilaisuuksia. Hanke jatkuu vuoden 2029 loppuun asti, siihen mennessä saadaan lisätietoa tuloksista.

Ruotsalaisia laskelmia

Annelie Carlsson esitti muiden tekemiä selvityksiä ja tutkimuksia. **Karl-Ivar Kumm** ja **Mikaela Jardstedt** olivat tehneet laskelmia lampaiden tuotosta uuhla kohden. Parhaat tulokset olivat yhdistelmällä, jossa gotlanninlammastila saa hyvät myyntitulot turkiksista ja lisäksi tuloja maisemanhoitokohteista 4000 SEK/uuhi/vuosi verrattuna heikoimpaan vaihtoehtoon 1500 SEK/uuhi/vuosi. Ra-

kennuksista todettiin että kannattaa mieluummin vuokrata naapurilta vanhanavetta kuin rakentaa uusi ”kallis” lampola.

Theo den Braver on päivittänyt ruotsalaisia ruokintasuosituksia ja tehnyt ruokinnan laskentatauluja ”Fodersnurrän för Lamm” on hyvä työkalu kun haluaa suunnitella ruokintaa eri kasvututavoitteilla <https://www.gardochdjurhalsan.se/>.

Jenni ja Christoffer Ingon tila oli Internordenin tilavierailukohteena.

Pohjanmaan rannikon lammastaloutta

Kolmantena Internorden-päivänä käytiin opintoretellä Ingon Lammastila – Ingos Färilla. Ingon tilalla on ollut lampaista vuodesta 1992. Lampolahalli rakennettiin vuonna 2006 **Christofferin** vanhempien toimesta.

Christoffer ja **Jenni Ingo** ottivat tilan haltuun viisi vuotta sitten. Isäntäpari alkoi brändätä ja tehostaa tilan toimintaa. Molemmat käyvät myös tilan ulkopuolella töissä, joten karitsointiaikaa tiivistettiin. Lihaa markkinoitiin lähialueen ravintoloihin ja saatiin niihin sopimuksia. Lisäksi tilalla on laidunnussopimuksia Vaasan kaupungin kanssa. Näin tuloja saatiin lisättyä 100 uuhien ja 200 karitsan katraasta.

Viimeisimpänä kokeiluna oli astuttaa yksi ryhmä texelpässillä ja saada näin joitain teuraskaritsaeriä jo aikaisemmin toimitettua ravintoloihin. Kokeilu onnistui hyvin.

Laidunnuksessa on käytetty lohkolaidunnusta, tavoitteena että lampailla on aina noin 10 cm korkuista ruohoa syötävänä.

Koneyhteistyötä tehdään lähialueen muiden tilojen kanssa. Tilan lammastuotanto on tarkoitus ajaa alas vuodenvaihteessa, koska Christoffer on juuri aloittanut kansanedustajana, jolloin matkapäiviä tulee paljon.

Kuvankaunis Merenkurkun saaristo

Matka jatkui Raippaluodon kauniin 1045 metriä pitkän sillan yli Raippaluotoon Merenkurkun maailman perintökohteeseen. Saltkaretin yli 20 metriä korkea näkö tornista ihailtiin hienoja merimaisemia.

Visit Vaasan opas **Asta** kertoi maanko-

hoamisesta. Tämä kohde on ainutlaatuinen. Vastaavaa maankohoamista tapahtuu Kanadassa, mutta sen paikan lähistöllä ei ole asutusta. Jääkauden synnyttämät pyykilautamoreenit eli De Geer -moreenit muodostavat Merenkurkun omalaatuisen kivikkoisen saaristomaiseman. Viimeisimpien mittauksien mukaan maa kohoo täällä 10 millimetriä vuodessa. Tämä tarkoittaa, että Merenkurkun rantaviivoihin tulee vuosittain lisää maata 100 hehtaaria. Jo ihmisen eliniän aikana voi nähdä, kuinka rantaviiva siirtyy jopa metrien verran ja kuinka uusia luotoja nousee merestä. Kasvien ja eläimien täytyy sopeutua jatkuvasti muuttuvaan maisemaan merenpohjan kohotessa, muuttuen ensin rannaksi ja myöhemmin metsäksi. Samoin ihmisten on täytynyt siirtää satamia kohti syvempiä vesiä ja merkitä veneriittinsä tarkoin uusien matalikkojen ja kiven varalta.

Johan Sten kertoi laidunnuksesta lähialueen saarissa. Saariin kuljetetaan lampaista alumiiniveneillä. Saarilaitumia on satoja

hehtaareja ja noin 600 lammasta laiduntaa niissä. Lisäksi on ylämaankarjaa yhdessä kohteessa.

Viimeaikojen haasteina ovat olleet alueiden tukileikkaukset, jotka johtuvat kivisistä, metsäisistä ja pusikkaisista alueista. Huolena on, että jos laidunnus vähenee ratkaisevasti alueet kasvavat umpeen nopeasti, mikä heikentää kaikkien alueen eläinlajien elinympäristöjä. Laidunnuksella on pitkät perinteet, joiden toivoisi jatkuvan.

Lopuksi nautittiin kahvit ja lähdettiin kotimatalle. Osa jatkoi vielä Suomen Lammasyhdistyksen veneretkelle saarilaitumelle.

Kiitos kaikille tapahtumaan osallistuneille ja tapahtumaa tukeneille yrityksille. Seuraava Internorden sovittiin pidettäväksi Färsaarilla syksyllä 2026.

KIRJOITTAJA **Milla Alanco-Ollqvist**
KUVAAJA **Marja Jalo**

ALAN KATTAVIN JA TÄRKEIN AMMATTITAPAHTUMA.

**OLE AJOISSA JA VARAA
MATKAT SEKÄ HOTELLISI
MAATALOUSKONEMESSUILLE!**

- Lähes 400 yritystä on jo varmistanut paikkansa messuilla.
- Lähes kaikki tuotantoeläin- ja rotujärjestöt paikalla. Tapaa ja verkostoidu kollegoidesi kanssa.
- Huippuluokan ohjelmaa aamusta iltaan.

**HYÖDYNÄ VUODEN TÄRKEIMMÄT TILAN KEHITTÄMISEN
JA IDEOINNIN PÄIVÄT. TERVETULOA!**

MAATALOUSKONEMESSUT.FI

Yhteistyössä:

ProAgria

Lantmännen
Agro

Hankkija

NHK

SGN
AGRIK

AGCO
SUOMI

Tampere
KONEKESKUS

MESSUKESKUS
The real social media

Paimennuksen Pohjoismaiden mestarit se

Leena Jussila ja Wiener.

Johanna N Johansson ja Ever On Ztill.

VIIKONLOPUN 9.–11.8.2024 aikana setvitettiin paimennuksen Pohjoismaiden Mestaruus tältä vuodelta. Salon Hajalassa **Peppi** ja **Marko Laineen** Mikkolan lammastilalla läpiviety kilpailu oli tasokas ja vaativa niin vaihtuvien sääolojen kuin pellon ja lampaiden asettamien haasteidenkin puolesta. Upeiden varsinaissuomalaisten maisemien sylässä viihtyivät niin kisavieraat, paikallinen yleisö kuin laaja vapaaehtoistyöläisten joukko unohtamatta kisajärjestelyille elintärkeitä sponsoreitakaan. Kilpailuun osallistui maajoukkueet Norjasta, Ruotsista, Färsearilta, Tanskasta ja Suomesta.

Yhteensä 44 startanneesta koirakosta valikoitui molempien karsintapäivien yhteenlaskettujen tulosten paremmuusjärjestyksessä 16 koirakkoa sunnuntain suureen finaaliin. Osa finaaliolosuhteista sai tuta säään oikullisuuden rankkasateen osuessa juuri suorituksen aikana kohdalle. Kaikesta kuitenkin selvitettiin ja päivät rullasivat sujuvasti loppuhuipennukseen asti.

Yleisöä saatiin paikan päälle todella hyvin ja loistavan suoran verkkolähetyksen ja somepäivitysten ansiosta myös kotimainen ja kansainvälinen kotiyhteisö pääsi nauttimaan tasokkaasta kilpailusta. Kisajärjestelyiden tuiskeeseen Mikkolan lammastila oli myös saanut mukaan Hajalan koulun vanhempiyhdistyksen, joka järjesti erinomaisen lounaan ja kahvilan koulun ruokalassa sekä kisaladossa pienemmän kahvilan pellon laidalla. Oppilaat olivat innokkaasti mukana kahvilan pyörytyksessä ja palvelivat yleisöä useammalla kielellä ja reippaalla asenteella.

Ruotsalaiset veivät tällä kertaa joukkuekullan mukaansa ja olivat jättävän hyviä.

YHTEISTYÖSSÄ ON VOIMAA
SUOMEN LAMMASOSUUSKUNTA
Lammassosuuskunta.fi
Info@lammassosuuskunta.fi

Paimennuksen PM2024-kisapelto
Hajalassa Salossa.

elvillä – voitto Ruotsiin, Suomi hopealle

Vanhempien konkareiden sekaan oli joukkueeseen saatu nuorta verta. Suomen joukkue oli Norjan jälkeen kolmantena.

Voittajaksi taisteli ruotsalainen **Johanna N Johansson** jo seniori-ikään ennättäneen, erittäin kokeneen Ever On Ztillin kanssa. Voitto kirvoitti mestarille kyynleet silmään. Toiseksi ylsi **Leena Jussila** Loviisasta. Kahdella koiralla finaaliin päässyt suomalainen yllätti lähinnä itsensä, kun Wiener nosti heidät huippuradalla kilpailun kakkosiksi. Jussila on ollut tasaisen varma kilpailija jo vuosia, mutta nyt hänellä oli mukanaan suht nuoret koirat ja tämä onnistuminen on kyllä suomalaiselle paimennukselle ja sen tulevaisuudelle todella mieluinen uutinen. Kolmanneksi kruunattiin Norjan **Jo Agnar Hansen Akersborg** Knivan kanssa.

PM-kilpailujen finalistit, tuomarit ja kisajärjestäjä Peppi Laine.

TEKSTIN LÄHDE **Anne Konsti / SPKY ry**
KUVAT **Heli Ahonen, Maarit Kyöstilä**

Paimennuksen PM-kilpailut, FINAALI 11.8.2024, Hajala, Salo

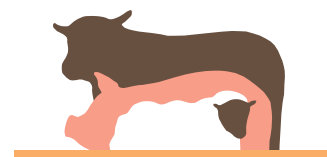
Tuomarit Ned O'Keefe, IRE ja Doug Lambie, WAL

1. Johanna N Johansson / Ever on Ztill, SWE	295 pistettä (max 340 p.)
2. Leena Jussila / Wiener, FIN	268 pistettä
3. Jo Agnar Hansen / Akersborg Kniva, NOR	255 pistettä

Finaaliin pääsi 4 suomalaista, 4 norjalaista ja 8 ruotsalaista koirakkoa.

10. Anja Maria Lehtiö / Kemi Rhemy, FIN	165 pistettä
13. Tiina Vuorio / Hooey, FIN	141 pistettä
15. Leena Jussila / Arrow, FIN	112 pistettä

KOKO SUOMEN LAMMASTEURASTAMO

Tajma

Osto ja palautus
Daniel puh. 045 7342 6730

Seinäjoen Farmarissa ylitettiin kävijäen

Farmarin lauantai huipentui yleisöennätykseen 32 000 kävijällä. Yhteensä kävijämäärä kipusi kolmen päivän aikana huikeaan 91 000 kävijään. Kolmipäiväisessä tapahtumamamassa oli lähes 400 näytteilleasettajaa, yli 200 eläintä ja yli 250 ohjelmanumeroa.

KIRJOITTAJAT

Milla Alanco-Ollqvist ja Sini Sillanpää

KUVAT

Milla Alanco-Ollqvist ja Anna Kujala

Messujen tavoitteina oli esitellä vastuullista kotieläintuotantoa, kattava konekentalue laitteineen ja uutuusineen, monipuolinen metsä- ja energiaosasto, sekä palveluita ja osaamista tarjoavat osastot sisä- ja ulkoalueilla. Mukana oli lisäksi lähiruoka-, kädentaito- sekä eräosastoja sekä runsas kattaus ohjelmaa: asiaa ja elämyksiä!

Valmistelun tunnelmia

Näyttelyn valmistelut ja tarkempi suunnittelu aloitettiin noin puoli vuotta ennen tapahtumapäiviä. Yhteistyösopimuksia tehtiin pitkin kevättä eri toimijoiden kanssa. Rakentaminen aloitettiin muutama viikko ennen ja purettiin muutamassa päivässä, koska kaupungin puistoalueella oli muita tapahtumia ennen ja jälkeen. Retronik ky. toteutti osastojen karsinat ja ruokintahäkit vankalla ammattitaidolla. Aitausten ja kerintälavan rakentamiseen osallistuivat myös Lakeuden Lampurit.

Lammasrotujen lisäksi vuohet ja vaa'at esillä

Lammastiimin lisäksi sidosryhmiä saatiin mukaan ohjelmanumeroiden järjestämiseen. Näin yhteistyöstä hyötyivät kaikki ja lammastuotantoa saatiin esille hienosti kaikkina kolmena päivänä.

Tilavierailukohteena oli Pentinmäen vuohitila, Kurikassa. Näyttelyssä vuohia edusti suomenvuohipukit ja ihanat kiipeilevät kilit omassa aitauksessaan.

Punnitusnäytöksissä esiteltiin vaakajärjestelmiä ja kerrottiin punnituksen hyödyistä, sekä jalostuseläinvalinnoista yhteistyössä ProAgrian ja Suomen Lammassosiuksien kanssa.

Osastolla esiteltiin NettiKatraan toimintaa, jaettiin tietoutta lammastuotannosta ja pidettiin demoja mm. karitsan mittauksesta. Paikalla oli tavattavissa lammassiantun-

Karitsankesyttäjät Matilda Ollqvist ja Aarne Mäki-Jouppi voittivat omat sarjansa. Milla Alanco-Ollqvist onnittelee

Kerinnän avoimen sarjan finaali, keritsijöinä Ando Fiks ja Lauri Tolonen, joka vei voiton.

tijat, sekä Suomen Lammasyhdistys.

Lampaista oli esillä puhdasrotuisten eläinten lisäksi myös risteytyksiä. Osaston lampaat esiteltiin myös kehässä. Näytöksiin kokoontui suuret joukot yleisöä. Lisäksi kaikista Suomessa olevista lammastuotuksista oli rotutaulut esillä. Karitsatuotoksen perusteella palkittiin ProAgria Etelä-Pohjanmaan tuotosseuranta-alueen parhaat lammastilat kunniakirjalla ja Lapuan Kanakureiden liinalla!

Villat ja kerintä mukana

Suomalainen villa oli myös näkyvästi esillä villainfopisteellä, joka oli osa Taito EP:n kanssa toteutettuja villarasteja. Villapane-

likeskustelu käytiin Farmarin päälavalla. Näistä tarkemmin seuraavassa lehdessä. Lampaan kerinnässä kisattiin kansainvälisen-, SM- ja Jokkis-luokat näyttelyn kolmantena päivänä. Järjestelyt toteutettiin yhteistyössä Keritsijat ry:n kanssa. Avustusta kilpailun järjestämiseen saatiin Lammastaloussäätiöltä ja esinepalkintoja useilta yrityksiltä. Kerintäkilpailun lampaat olivat **Kaj Sjögårdin** suomenlampaita. Erityiskiitos Närpiöön Kajlle!

Lapset karitsoineen hurmasivat

Karitsankesyttäjät kilpailussa lapset esiintyivät karitsoiden kanssa. Lapsi talutti karitsaa pienen radan ja tuomarit arvioivat suori-

näytys

tukset sekä pukeutumisen. Kaikki kilpailijat palkittiin eri yritysten lahjoittamilla tuotepalkinnoilla. Kolme suomenlammas- ja kaksi texelkaritsaa olivat kesytettävänä, joten kisaan oli mahdollista osallistua ilman omaa karitsaa. Kilpailun karitsat olivat Ollqvistin lammastilalta.

Paimennusnäytöksiä päivittäin

Lammasosastolla oli lampaiden lisäksi myös karvaista seuraa Suomen Paimenkoirayhdistyksen muodossa. Työkoirat olivat omistajineen paikalla kaikkina kolmena päivänä ja viihdyttivät yleisöä kaksi kertaa päivässä järjestetyillä paimennusnäytöksillä, joissa paimennettiin Sjögård's lammin suomenlampaita.

Näytöksissä esiteltiin erilaisia työtehtäviä, joilla paimenkoirat helpottavat töiden kulkua arjen keskellä. Esityksissä päästiin näkemään myös kahden koiran yhteispeliä, sekä esimerkkiä siitä, kuinka nuori koira saatetaan alkuun paimentavan työkoiran uralla. Tarjolla oli jatkuva selostus, minkä ansiosta yleisö pääsi vielä paremmin sisään siihen, mitä paimennuskehässä tapahtui.

Koirien kärsivällisyys, nopeus, tarkkuus ja kuuliaisuus ihastuttivat yleisöä, ja esitysten välissä koirista sosiaalisimmat pääsivät nauttimaan ohikulkijoiden tarjoamista raputuksista, silyksistä ja kehuista. Samalla saatiin välitettyä tietoa siitä, mitä paimennus pohjimmiltaan on: yhteistyötä ihmisen, koiran ja paimennettavien eläinten kesken.

Paimenkoirien lisäksi ajankohtaisesti myös laumanvartijakoirat saapuivat osastolle ihasteltavaksi. Kaitamäen Lampolan laumanvartijat hurmasivat yleisöä rauhallisella olemuksellaan. Lakeuden Lampureiden osastolla laumanvartijoista tietoutta jakoi, Kaitamäkien lisäksi **Annaelina Kotilainen** WWF:n laumanvartija -hankkeesta

Arvovieras osastolla

Maa- ja metsätalousministeri **Sari Essayah** vieraili lammasosastolla. Hänen kanssaan keskusteltiin petovahingoista, alkuperäisrotujen säilytyksestä ja maisemanhoitokohteiden leikkauksista. Kierrettiin lammasosasto, katsottiin kerintänäytöstä ja ihailtiin paimennusta omassa lyhyessä paimennusnäytöksessä. Syksyn mittaan jatketaan edunvalvontatyötä yhteistyössä MTK:n lammaverkoston kanssa.

Suuri kiitos kaikille tavalla tai toisella osaston ja ohjelmien järjestämiseen osallistuneille ja kaikille Farmarissa käyneille! Seuraavan kerran näyttely pidetään Kalajoella 5.-27.6.2026.

ProAgrian Milla Alanco-Ollqvist esittelee osastoa, maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah kuuntelee. Ministerin vieressä Suomen Lammasyhdistyksen puheenjohtaja Janne Jokela.

Myös vuohet olivat edustettuina Farmarissa. Vasemmalla kiipeilevät kilit, oikealla kuttu tutustuu Pentimäen vuohitilalla vierailleeseen messukävijään.

Paimennusnäytöksessä nähtiin muun muassa kahden koiran yhteistyöskentelyä.

Farmarin punnitusnäytökset

Suomen Lammassosiuksunta järjesti Farmarinäyttelyn lammassosastolla punnitusnäytöksiä. Näytökset kiinnostavat aina yleisöä.

Näytillä oli Retronikin uutuusränni, jonka leveyttä pystyy näppärästi säätämään. Back-stop-kappale oli sijoitettu keskelle ränniä, ei ensimmäiseksi, jolloin lampaat eivät arastelleet ränniin menemistä. Rännin reunapaneelit ovat matalia, joka helpottaa eläinten käsittelyä tarvittaessa. Back-stop-siivekkeet estävät eläinten peruuttamisen rännissä ja tämä osa voidaan sijoittaa mihin kohtaa rännissä vain halutaan.

Itse ränni on puikkokiinnitteinen, joten se on hyvin yhteensopiva myös monen muun aita- ja vaakamallin kanssa.

Ränniä ennen oli rakennettu Retronikin puikkokiinnitteisistä aidoista kokooma-aitaus, johon mahtui näytöksissä käytetty 20 eläimen lauma kerralla.

Rännin jatkona näytillä oli Knarrhultin vaaka mallia 19J, jossa eläin voidaan lukita päästä kiinni vaakaan ja etummainen laita on vaneria, joka pystytään nostamaan pois

eläimen arvostelu/ultraus/hoitotöiden ajaksi. Lisäksi meillä oli vaakaan yhdistettynä Trutestin vaakänäyttö ja e-merkin lukijalaite.

Ennen näytöksiä avasimme vaa'an portit ja laitoimme lampaat kulkemaan rännin ja vaa'an läpi muutaman kerran ilman pysäytyksiä, jotta ne tottuivat ränniin ja vaakaan. Tämä on hyvä tapa myös kotona, silloin kun käsitellään eläimiä, jotka eivät ole systeemiin tottuneet.

Rakenna käsittelyjärjestelmä oikein

Kun ränni rakennetaan oikein, kulkevat eläimet siinä itsestään ja mielellään. Muutamia asioita kannattaa huomioida ränniä rakennettaessa; rännin tulisi olla vähintään kolmen paneelin mittainen, niin että siinä jonottaa jatkuvasti useampi lammas. Kaa-reva u-muoto lisää lampaiden halua liikkua eteenpäin. Rännin tulisi olla yhden lampaan levyinen, niin että ne mahtuvat vaivattomasti liikkumaan siinä, mutta ei kaksi rinnakkain tai yksin kääntymään rännissä väärin päin. Nopea säätömahdollisuus rännin leveydessä helpottaa työtä, kun eri ko-

koisia eläinryhmiä käsitellään (esim. tiineet uuhet vs. teuraskaritsat).

Käsittelyjärjestelmät kannattaa rakentaa kohti valoa, ruokaa ja suuntaa, josta lampaat siihen tulevat, se lisää niiden halukkuutta liikkua eteenpäin. Suuria kontrastieroja kannattaa välttää kuten valon ja varjon taitekohtia, merkittäviä alustaeroja, lätäköitä ja liukkaita pintoja. Näitä eläimet välttävät. Myös lepattavat pressut ym. epämääräiset asiat aitojen reunoilla voivat pelottaa lampaita. Karitsat oppivat helposti kulkemaan rännissä, kun menevät ensimmäiset kerrat rännin ja vaa'an läpi emojensa kanssa. Se helpottaa jatkossa punnituksia ja hoitotoimenpiteitä huomattavasti.

Lukija vähentää virheitä

E-merkin lukija helpottaa eläinten tunnistamista ja vähentää virheiden mahdollisuutta. E-merkin lukijoita on erimerkkisiä ja käytössä ollut Trutestin lukija on tietysti hyvin yhteensopiva Trutestin vaaka-näytön kanssa. Myös muun merkkiset lukijat toimivat vaakänäyttöjen kanssa. Tietojen siirto vaatii usein erillisen ohjelman, muuten itse

HYVINVOINTIA LAMPAILLESI - MYÖS LUOMUNA

NUOLUKIVET

Nuolux Lammas
magnesiumia, kivennäisiä, hivenaineita

Vilolix™ Natur
energiaa ja kivennäisiä

Vilolix™ Natur Garlic
energiakivi hyönteisiä vastaan

KIVENNÄISREHUT

Lammas Mira Maku
kupariton kivennäisrehu

Lammas Mira Maku + Cu
kivennäisrehu kuparilisällä

Tutustu ja tilaa:
www.vilomix.fi

Vilomix

Josefin Norrback punnitsemassa, kädessä e-merkin lukija. Retronikin Reino Louko siinä haalarissa seuraa yleisön joukossa back-stop-kappaleen toimintaa.

kerran punnitulle eläimelle päiväkasvun. Jotkut vaakanäytöt näyttävät myös edellisen päiväkasvun, mikäli punnitustuloksia on takana useampia. Tämä on erittäin kätevä ominaisuus seuraamaan kesällä laidunnuksen onnistumista ja loistilannetta, kun pystyy saman punnituksen yhteydessä eläinkohtaisesti vertaamaan kahta edellistä päiväkasvua, notkahdukset tulevat nopeasti esiin. Elektroninen merkki itsessään sisältää ainoastaan EU-tunnuksen numerosarjana. Ohjelmistoihin voi yhdistää EU-tunnisteen muita tietoja kuten sukupuoli, syntymäaika ja korvanumerot, mikä helpottaa usein lampurin työtä.

Dataa punnituksista voi siirtää eri ohjelmiin kuten NettiKatraaseen Excelin kautta. Sorkka-ohjelmaan ollaan paraikaa koodaamassa e-merkin lukijaa, jotta tuottaja pystyisi jatkossa tekemään esimerkiksi teurasryhmän lukijan avulla ja teurastamon linjassa eläimet voitaisiin lukea e-lukijalla. Laitteiden yhteensopivuus paranee ajan mittaan ja käytön yleistessä.

KIRJOITTAJA
Anniina Holopainen

e-merkin lukija on kuin viivakoodiskanneri, se lukee pienen matkan päästä lampaan elektronisen korvamerkin tai mikrosirun ja välittää numerosarjan eteenpäin vaakanäytölle. E-merkin lukijan etuna on myös se, että se lukee myös likaisen korvamerkin.

Lukijoihin ja vaakanäyttöihin voidaan

tallentaa erilaisia tietoja. Hiukan laitevalmistajasta ja ohjelmistosta riippuu, mitä kaikkia lisätietoja saadaan. Punnituksia tehtäessä vaakanäyttöön tallentuu päivämäärä ja eläinten paino. Toisen kerran punnitessa laitteet osaavat verrata sitä edelliseen punnitukseen ja antaa jokaiselle useamman

Lampurilta lampurille

Tällä palstalla lampurit jakavat vinkkejä hyväksi kokemistaan ratkaisuista toisille lampureille. Jos sinulla on joku niksi tms jonka haluat jakaa, lähetä se sähköpostilla osoitteeseen lammaslehti@gmail.com

Tuomo Jääskeläinen vinkkaa, että heillä on rakennettu vedettävä vedenkuljetusyksikkö IBC-kontista, joka on nostettu vanhan hevoskärryn akseliston päälle.

Kontti ostettiin 30 vuotta sitten halvalla käytettynä. Kontissa ei ollut säilytetty mitään myrkyllisiä aineita, ja se otettiin käyttöön hyvän liotuksen ja pesun jälkeen.

Kontissa on tuuman letku, jonka päässä on hana. Vesi lasketaan letkun avulla laitumella oleviin 30 litran saaveihin. Vesi vaihtuu riittävän nopealla aikataululla saaveissa, jotka on myös helppo tarvittaessa puhdistaa tiskiharjan avulla. Käytössä on ainoastaan verkostovettä, joka on puhtaampaa kuin luonnonvedet, joten konttiinkin pysyy puhtaampana.

Vedettävä vedenkuljetusyksikkö IBC-kontista

Kesä piskojen välissä

Olen varmaan joskus maininnutkin, että vuohi ei ole kovin hyvä laiduntaja. Heinästä lähtee maukain kärki ja sitten jo vaihdetaan paikkaa. Samaan kohtaan palataan vasta kolmen viikon päästä, kun uusi makea kärki on kasvanut takaisin. Tällä välin heinä ehtii kuitenkin kasvaa jo liian pitkäksi, ettei vuohi halua kahlata pitkässä kasvustossa. Seuraavaksi pitää ottaa niittokone ja niittämällä yrittää tehdä houkuttelevia käytäviä paremmille laitumen osille. Joskus onnistuu tai sitten ei.

Meidän kutut ovat yrittäneet laiduntaa piskojen välissä ja niitä hetkiä on ollut tänä kesänä aika vähän. Tuntuu, että ne ovat enemmän makoilleet pihatossa. Vesipisko, eli pisara, on vuohelle kamala asia. Ensimmäisen piskon osuttua koko katra ryntää sisälle suojaan. Takaisin heinikkoon voi mennä vasta sen kuivuttua riittävästi.

Piskojen välissä on yritetty tehdä kaikki muutkin asiat. Mennyt kesä on ollut meikäläisille haastava. Ensimmäinen heinäsaato jäi monin paikoin pieneksi talvituhojen ja kuivuuden vuoksi. Sitten juhanuksen jälkeen, ainakin täällä Etelä-Pohjanmaalla poutapäivät ovat olleet vähissä. Siinä on haastavaa tehdä hyviä heiniä, kun ainakin meidän krantuille vuohille pitäisi olla kuivaa ja nuorta heinää. Muut eivät kelpaa. Toiselle sadolle poutapäiviä odotellessa heinä kasvoi kohisten ja ehti kasvaa vanhaksi. Kuttu kun tarvitsisi erinomaista heinää, mikä myös antaisi maitoa.

Nyt on syksyille ladattu kovat odotukset ja toivotaan, että olosuhteet olisivat hyvät ja kolmannella sadolla saataisiin paikattua tämän kauden sadonkorjuun epäonnistumisia. Ostoheinillä tilannetta voisi tietenkin helpottaa, mutta lypsyvuohille sopivaa heinää on harvoin saatavilla. Ja jos saa, niin se on aina myös lisäkustannus. Tämä vuosi jälleen osoittaa kuinka paljon olemme sääolosuhteiden armolla. Sade tai kuivuus voi vaikeuttaa satojen muodostumista ja korjuuta merkittävästi. Muuttuviin olosuhteisiin pitäisi pystyä varautumaan. Varsinkin heinäsaatoa pitää pyrkiä tekemään yli tarpeen, koska ylimääräisen kanssa pärjää aina, mutta tyhjän kanssa ei.

Oli kesällä jotain iloisempaakin tapahtumaa. Farmari-näytelyt Seinäjoella keräsi suuren kävijämäärän. Lampaat ja vuohet olivat myös hyvin edustettuina. Meidän tila oli Farmari-vierailukohteena yhden päivän ajan. Emme yhtään osanneet etukäteen arvioida vierailijoiden määrää. Aamupäivällä kello 10 väkeä alkoi lappaamaan aivan tie kuralla. Vuohista kiinnostuneita ihmisiä kävi reilusti enemmän kuin osasimme kuvitella. Vierailijoilla oli paljon kysyttävää. He saivat kahvia, maistella Juustoportin vuohenjuustoja ja tuoretta vuohenmaitoa. Pari paikallista yritystäkin oli esittelemässä tuotteitaan. Käteen saattoi jäädä kaupat uusista traktorin

renkaista tai kasvinsuojeluaineet loppukesäksi. Vierailijoita oli ympäri Suomea. Oli mukavaa, että Farmariin lähtijät olivat varanneet aikaa myös vierailukohteisiin.

Kirjoitushetkellä on vielä puinnit käynnissä ja kolmas heinäsaato kasvussa. Toivottavasti kaikki syksyn sadot saadaan kunnialla korjattua, niin voidaan siirtyä talvikauteen turvatuin mielin.

Kutunlypsäjä ja
Suomen Vuohiyhdistyksen
puheenjohtaja
Marko Pentinmäki,
Jalasjärvi

**Oli mukavaa,
että Farmariin lähtijät
olivat varanneet aikaa
myös vierailukohteisiin.**

TUTUSTU UUSIMPIIN
kantakirjarekisterituloksiin.
Mukana vuohirekisteri-
hankkeen aikana tilastoidut
sekä aktiivitulojen vuohet.

Vuohien kantakirjarekisterin vuosiyhteenveto 2023

Vuohimäärät edelleen kasvussa

Vuohien jalostusohjelman tavoitteena on rodun säilyttäminen ja parantaminen puhdasrotuisten jalostuseläinten avulla.

Kantakirjarekisterissä olevista sukutiedoista saadaan viralliset polveutumistodistukset esim. alkuperäisrotutuen hakemista varten. Rekisterin aineistoa voidaan hyödyntää rodun geneettisen vaihtelun seurannassa ja pukkiliinjojen säilyttämisessä sekä sukusiitoksen välttämiseksi. ProAgria on suomenvuohen virallinen jalostusjärjestö ja pitää kantakirjaa NettiKatras-ohjelman avulla. Vuohituotannon valtakunnallinen strategia on uudistettu yhteistyössä Lammassverkoston kanssa ja ulottuu vuoteen 2027.

Vuohituottajat käyttävät Nettikatras-ohjelmaa aktiivisesti sukusiitosprosenttien laskentaan sekä kausittaisten toimenpiteiden ja omien muistiinpanojen tallennukseen. NettiKatras-ohjelmaan voidaan tallentaa rakennearvostelun tulokset, jotka mahdollistavat myöhemmin indeksilaskennan, kun aineistoa kertyy riittävästi. Kuttujen rakennearvostelua on jo tehty 6 tilalle 300 kutulle ja jälkeläisarvostelutietoa on saatu 55 pukille. Lisäksi on arvosteltu geenivarahankkeessa käytettyjä pukkeja.

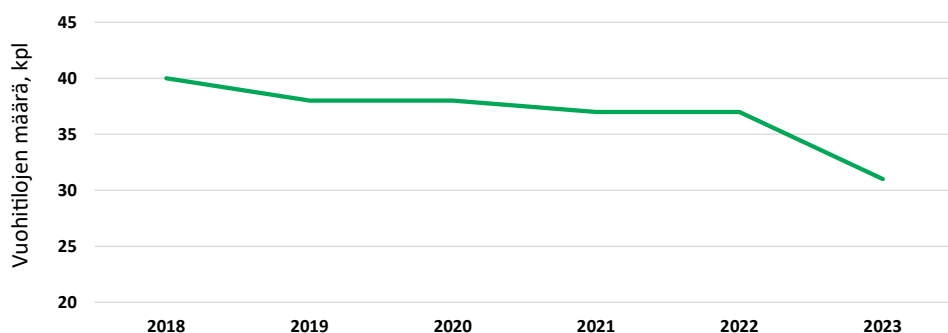
Rakennearvostelu antaa vuohenomistajalle arvokasta tietoa tilakohtaisista mahdollisuuksista lisätä eläinten hyvinvointia ja tuotannon kannattavuutta valitsemalla pois uudistuseläinten ei-toivottuja ominaisuuksia. Pukkien jälkeläisarvostelusta saatava tieto auttaa kehittämään oman tilan eläinainesta oikealla pukkivalinnalla. Rakennearvostelussa käytetään asteikkoa 1 – 5, jossa optimiarvona on kaikissa ominaisuuksissa 3. Tuloksia tarkastellaan eri ikäisten kuttujen ja eri linjaisten pukkien ryhmissä, tilakohtaisessa aineistossa pukeittain.

Taulukko 1. Pukkiliinjakohittaiset tulokset, yhteispisteet

Pukki-linja	Kpl	Keskiarvo/ Rinnan ympärys, cm	Keskiarvo/ Paino, kg	Keskiarvo/ Runko yhteispisteet	Keskiarvo/ Jalat yhteispisteet	Keskiarvo/ Utare yhteispisteet	Keskiarvo/ Vetimet yhteispisteet	Summa/ Lisävetimet EI=0, ON=1	Keskiarvo/ Lypsettävyys
1	20	89	57	2,8	2,9	2,9	3,1	0,0	3,1
3	14			2,8	2,9	2,9	3,2		3,0
4	33	83	49	2,8	3,0	2,9	3,0	0,0	3,1
5	43	83	51	2,7	2,8	2,9	3,0	1,0	3,2
6	33	85	51	2,9	2,8	2,9	3,1	0,0	3,1
7	5	83	49	3,0	2,7	3,0	3,2		3,0
8	36	90	58	2,8	2,8	2,9	3,1	0,0	3,1
10	3			3,4	2,9	2,7	2,5		3,3
11	5	89	49	2,7	2,9	2,9	3,0	0,0	3,0
13	1			3,0	2,7	3,0	3,0		3,0
14	7	89	58	3,0	2,8	2,9	3,2		3,0
39	11			3,1	2,8	2,9	2,6		3,0
40	18			2,7	2,8	3,0	2,9		3,0
-	3	89	59	2,8	2,8	2,7	3,3	0,0	3,3
Yhteensä	232	86	53	2,8	2,8	2,9	3,0	1,0	3,1

Jalostusjärjestelmän vuohitilojen määrä on hiukan laskenut

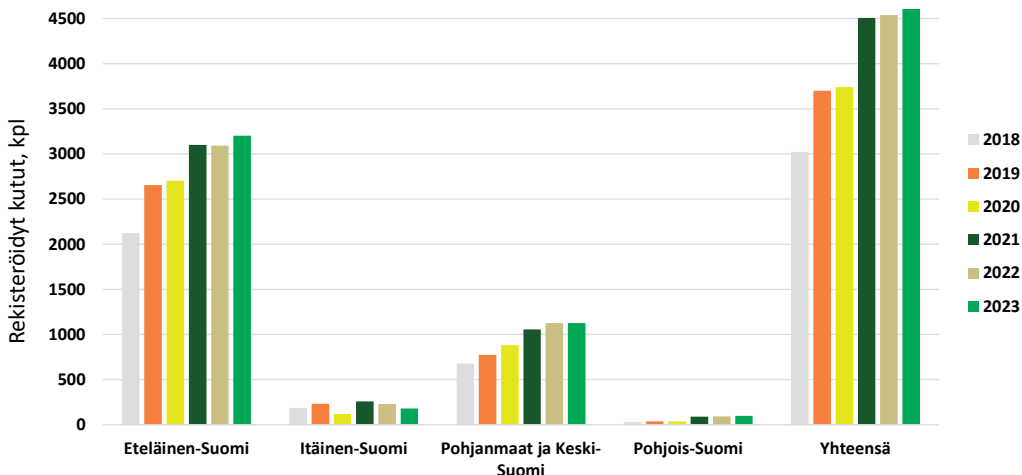
Järjestelmään kuuluu 31 vuohitilaa, mikä on kuusi tilaa edellisvuotista vähemmän. Kantakirjarekisterissä olevin kuttujen määrä on kuitenkin hiukan kasvanut tilojen lukumäärän kehityksestä huolimatta. Vuonna 2023 kuttuja oli 4 607. Alueellisesti suurimmat tuotantoalueet ovat Eteläinen Suomi ja Pohjanmaat.

Kuvio 1. Vuohitilojen määrä NettiKatraassa vuosina 2018–2023

Taulukko 2. Kuttujen lukumäärän kehitys alueittain jalostusrekisterissä 2018–2023

Kutut	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Eteläinen Suomi	2 126	2 655	2 704	3 101	3 093	3 203
Itäinen Suomi	187	233	119	259	230	180
Pohjanmaat ja Keski-Suomi	679	775	882	1 057	1 125	1 126
Pohjois-Suomi	31	37	37	91	92	98
Yhteensä	3 023	3 700	3 742	4 508	4 540	4 607

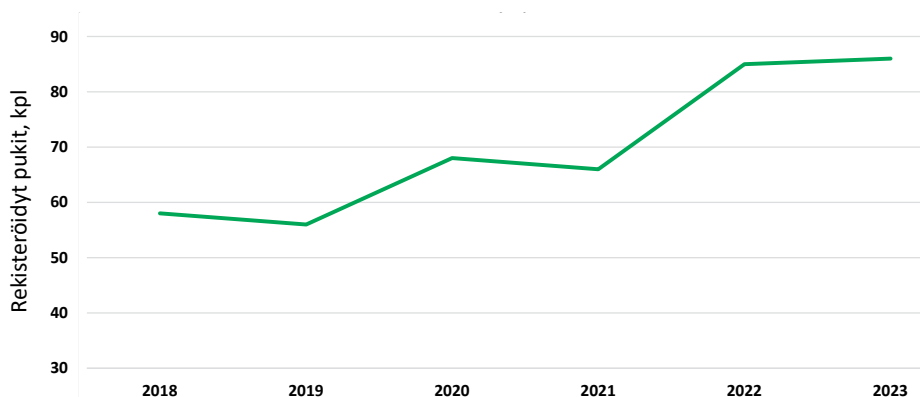
Kuvio 2. Kuttujen lukumäärä alueittain 2018–2023

Pukkien määrä ennallaan

Rekisteröityjen pukkien lukumäärä on säilynyt edellisen vuoden tasolla. Suomenvuohipukkien lisäksi astutus-käytössä on risteytyspukkeja sekä keinosiemennyksessä tuontitrotuisia pukkeja. Alkuperäisrotuisten pukkien osuus laskennassa mukana olevista käytetyistä pukeista vuonna 2023 oli 71,4 prosenttia, joka oli samaa tasoa edellisvuoden kanssa. Jalostuspukkeja valittaessa olisi hyvä huomioida sukulaisuusasteen lisäksi myös harvinaisten pukkilinjojen säilyttäminen. Vuonna 2023 käytettiin eniten linjan 5 pukkeja. Viimeisessä julkaistussa pukkilinjalettelossa kriittinen tilanne on linjoilla 10 ja 42, jossa kummassakin on vain yksi puki elossa. Mikäli tilalla on harvinainen puki elossa, olisi varmistettava linjan säilyminen ennen pukin teurastamista. Linkki viimeksi päivitettyyn pukkilinjaletteloon löytyy ProAgrian nettisivulta proagria.fi/ajankohtaista/suomenvuohi. Suomenvuohen pukkilinjat 2024 on esitetty myös taulukossa 4.

Taulukko 3. Pukkien lukumäärän kehitys jalostusrekisterissä 2018–2023

Rekisteröidyt puki	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yhteensä	58	56	68	66	85	86

Kuvio 3. Jalostuspukit, joille rekisteröity jälkeläisiä

Taulukko 4. Suomenvuohen pukkilinjat 2024

Linja	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
Pukkeja elossa	8	0	9	6	15	7	13	13	8	1	10	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	10	0	1

Isälinjojen värien selitykset

 > 5 elossa olevaa pukkia	 ≤ 5 elossa olevaa pukkia	 ≤ 2 elossa olevaa pukkia	 Linjassa ei ole elossa olevia pukkeja
--	--	--	---

Kileistä 75 prosenttia rekisteröitiin eteläisessä Suomessa

Kilejä kasvatetaan uudistukseen maidontuotannosta poistuvien lypsykuttujen tilalle, sekä lihantuotantoon. Kilien rekisteröintimäärät laskivat edellisestä vuodesta, vaikka kuttujen määrä hiukan kasvoi. Kilejä rekisteröitiin 36 prosenttia kuttujen määrästä. Eniten kilejä rekisteröitiin Etelä-Suomen alueella. Kilit kasvatetaan pääosin kuttujen kanssa samalla alueella.

Taulukko 5. Kilien lukumäärän kehitys alueittain jalostusrekisterissä 2018–2023

Kilit	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Eteläinen Suomi	1 233	608	951	896	1 754	1 276
Itäinen Suomi	78	15	12	429	1	0
Pohjanmaat ja Keski-Suomi	120	186	116	612	525	403
Pohjois-Suomi	11				52	0
Yhteensä	1 442	809	1 079	1 937	2 332	1 679

Taulukko 6. Käytetyimmät pukit kilimäärän mukaan vuonna 2023

Rotu	Isälinja	Isä	Isän nimi	Kilejä rekisteröity kpl
SS1	7	9481797	Mäntylän Oliver	256
SS1	8	1076683	Puupää	184
SS1	9	1267374	Titanic	162
NS8		1180958	SA75 Sabbath	147
SS1		1262681	Mäntylän Oskari	128
PS2		1181920	AL50 Halmelan Batman	122
SS1	40	1113180	Mettipolun Jekkupatteri	109
SS1	1	1202441	Osuma	70
NS4		2062674	SA75 Halmelan Uljas	60
ZZ		2062684	BO63SA12 Halmelan Giovanni	56
SS1	4	1088840	Noukan Pontus	44
SS1	9	1265561	URHO SS1	40
ZZ		2062675	AL90 Ultimate Irish Coffee	38
SS1	1	1038386	Mauri	33
SS1	3	1253003	Qisma	32
SS1	4	1177285	Paavo-Pavarotti	21
PS8		2062685	AL87 Halmelan Haukka	20
SS1	8	963533	Nukkumatti	17
SS1	8	1189112	Perkkiän Kurkuma	10

Rotukoodit:
 S – suomenvuohi
 M – angora
 N – saanen
 O – boer
 P – alpine

Lammas- ja vuohiasiantuntijat

Lammas- ja vuohitilojen asiantuntija- ja tuotosseurantapalvelut järjestetään alueellisten ProAgria keskusten kautta. Sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

PROAGRIA ETELÄ-SUOMI

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala ja Finska Hushållningssällskapet
Kaie Ahlskog, 0400 731 811

Marja Jalo, 040 572 8387

Merja Hietamäki (lammasnetti ja tuse-tallennukset)

PROAGRIA ETELÄ-SAVO

Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala
Sari Heltelä, 040 593 7528

Niina Saastamoinen, 040 735 9912 (ruokinta-suunnitelmat)

PROAGRIA ETELÄ-POHJANMAA

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

Milla Alanco-Ollqvist, 040 706 0558

Sini Sillanpää, 043 825 0526

PROAGRIA OULU

Oulu, Kainuu ja Lappi

Anniina Säisä, 043 826 6492

Henna Lehtosaari-Vähäkuopus, 041 730 8242

Johanna Alamikkotervo, 043 827 1443

(uä-mittaukset, Lapin alue)

Lammas- ja vuohituotannon kehittämisoppaat löytyvät: proagria.fi/tietoa-meista/julkaisut/oppaat

Käy tutustumassa!

LAMMASTUOTOSSEURANNAN ASIAKASPALVELU

Anna Silén, 09 8566 6010, nettiktras@proagria.fi

ProAgria

Suomenvuohen alkiot kypsyivät laboratoriossa

SUOMENVUOHEN ALKIOITA eli hedelmöityneitä munasoluja on tuotettu ensimmäisen kerran onnistuneesti. Alkiot kehittyivät Luonnonvarakeskuksen (Luke) Jokioisten laboratoriossa, ja ne on nyt pakastettu biopankkiin tulevaa, jopa kymmenien vuosien päähän ulottuvaa käyttötarkoitusta varten.

Suomenvuohen alkioiden tallennus biopankkiin kuuluu Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallisen geenivaraohjelman

toimenpiteisiin turvata kotieläinlajien monimuotoisuus.

Suomenvuohen alkioiden tuotanto alkoi siitä, kun maidontuotannon lopettaneen vuohitilan teurastettujen suomenvuohiruutujen kuttujen munasarjat haettiin Luken laboratorioon. Munasarjoista kerättiin munasoluja hedelmöityksiin laboratorio-olosuhteissa. Viime vuonna alkuperäisen suomenvuohen geeniperimän säilytys aloi-

tettiin pakastamalla suomenvuohipukkien siemennestettä biopankkiin, kerrotaan lehdistötiedotteessa.

– Nyt näiden pukkien siemennestettä käytettiin suomenvuohikuttujen munasolujen hedelmöityksiin ja saatiin tulokseksi historian ensimmäiset suomenvuohenalkiot ja ylipäätään ensimmäiset Suomessa tuotetut vuohen alkiot, kertoo Luken tutkimusprofessori **Juha Kantanen**.

Vuohiyhdistyksen hallitus esittäytyy

MARKO PENTINMÄKI, Jalasjärvi. Vuohenmaidontuotaja vuodesta 2017 lähtien. Tilallamme on n. 300 lypsävää suomenvuohi-

kuttua ja tuotettu maito toimitetaan jatkojalostukseen Juustoportille. Pyrimme aktiivisesti säilyttämään ja elvyttämään suomenvuohen rotua. Tilallamme on käytössä useampien eri isälinjojen siitospukkeja. Toimimme myös pukkien siemenkeräysasemana.

ANNIKA KIIKALA. Vuohitilallinen ja juustolayrittäjä Sastamalan Keikyästä. 300 lypsävää suomenvuohikuttua, pienimuotoista

vuohenlihan kasvatusta ja oma pienjuustola, josta myös suoramyyntiä. Sydämen asiana suomenvuohen säilytys. Verkkosivu www.peevontila.fi

TIINA HÖMPPI, vuohiharrastaja Savonlinnasta. Meillä on pieni kotitarvekuttula, lypsän kuttuja ja valmistan maidosta kaikenlaista omaan

käyttöön. Vuohet ovat myös olleet mukana Niittyhetki yrityksessäni, jossa olen järjestänyt asiakkaille vierailuja vuohiemme parissa.

CARIN GROTENFELT. Jokiniemen Kartano Oy, Loviisa. Olen yksi viidestä osakkaasta Jokiniemen Kartano Oy:ssä. Tilalla lypsämme noin 1000 kuttua 10 hengen työporu-

kalla. Vuohet ovat alkuperäisrotua olevia suomenvuohia tai Saanen ja Alpinen risteytyksiä. Suomen vuohiyhdistyksen hallituksessa olen ollut mukana 4 kautta (joista 2 varajäsenenä) ja paneudun eniten hallintoon ja tukipolitiikkaan liittyviin kysymyksiin.

RIITTA SALONIEMI. Saloniemen tila ja juustola. Suomen alkuperäislehmiä 70 ja – vuohia 250.

Lypsämme ja jatkojalostamme luomuna kaiken eteenpäin. Tila on omavarainen. Verkkosivu www.saloniemenjuustola.fi

ELISA AHTIAINEN, Jaala. Pienimuotoista kilinlihan tuotantoa vuodesta 2018, vuohia talossa vuodesta

2009. Myös vuohenpitoon ja hoitoon liittyvä konsultointi.

ANNA-KAISA NIEMI, Vatajanrannan vuohitila. Lohiluoma, Kurikka. Vajaa 400 suomenvuohia vuodesta 2005.

Vuohenmaidon tuotanto on tilan pääelinkeino, lisäksi viljan myyntiä hieman. Aikaisemmin oli myös omaa meijeritoimintaa, mutta nykyään maitoa tuotetaan yksinomaan Juustoportille. Vuohiyhdistyksen sihteeri/rahastonhoitaja.

ESSI SARJANEN, Forssa. Suomenvuohien ja muiden maataluseläinten kasvatusta. Olen innostunut eri maataluseläinlajeista ja pyrin vaalimaan harvinaisempia sukulinjoja. Kasvatan ja pidän myös siitospukkeja.

Teen eläinten kanssa elävöittämis- ja esittelyvisiittejä

SANSKI MATIKAINEN, Puumala

www.suomenvuohiyhdistys.fi

Hof Mevs -tila, Kielin seutu, (Pohjois-Saksa):

Intohimona vuohet ja kuluttajat

Vuodesta 2020 lähtien **Katya ja Thomas Schmidt** ovat jatkaneet vuohien kasvatusta, jonka periaatteena on ympäristöä kunnioittava maatalous sekä solidaarinen ja eettinen sitoutuminen.

Tilaesittely ja tuotannon kaupallisuus

Hof Mevs on vuohitila, joka sijaitsee Schinkelin kylässä Pohjois-Saksassa. Tila on ollut saman suvun hallussa jo 10 sukupolven ajan ja täällä on noudatettu BioLand-kriteerejä vuodesta 1988 lähtien. Tilalla on viljelytoimintaa ja vuodesta 2005 alkaen

myös vuohien kasvattamista. Vuonna 2015 tila liittyi SoLawi-yhdistykseen, ja vuonna 2018 Katya ja Thomas, jotka eivät ole osa perhettä, saapuivat tilalle.

He opiskelivat ensin neljä vuotta voidakseen asettua maatalousalalle. Heidän ensimmäinen yrityksensä keskittyi vihanesten viljelyyn ja biodynaamisuuksiin etsimään, minkä jälkeen he ryhtyivät kasvatamaan vuohia. Näin he tutustuivat Hof Mevsiin. Thomaksen elämässä vuohet ovat aina olleet tärkeässä asemassa. Katyalle taas vuohitilanpito on ennen kaikkea inhimillinen seikkailu ja oivallus. He aloittivat palkkatyöläisinä, ja vuoden päästä he päättivät asettua tilalle.

Ja niin heistä tuli vuoden kestäneiden hallinnollisten prosessien jälkeen virallisesti itsenäisiä vuohenkasvattajia Hof Mevs -tilalla vuonna 2020! Vuonna 2022 he perustivat juustolan ja loivat siten lisäarvoa vuohenjuuston tuotannolla.

Yhdistysverkosto "SoLawi"

SoLawi on lyhenne sanoista "Solidarische Landwirtschaft". Yhdistyksen tavoitteena on tuottaa tuoreita, paikallisia ja sesonginmukaisia tuotteita. Se tukee ympäristöä kunnioittavaa maataloutta sekä solidaarisuutta ja eettistä sitoutumista. SoLawi-jäsenet sitoutuvat vuodeksi tukemaan tuottajia

tarjoamalla henkistä, taloudellista ja joskus myös käytännön apua.

Katyalle ja Thomasille tämä mahdollistaa riskien hajauttamisen, suunnittelun turvallisuuden sekä taloudellisen turvan. He voivat näin tuottaa tuotteitaan oman filosofiansa mukaisesti. Vastineeksi he sitoutuvat toimittamaan vuohituotteita joka viikko ja kertomaan tuotannostaan. Kerran kuukaudessa järjestetään kokous jäsenille, jossa käydään läpi tilinpäätös, tarpeet, tulevat investoinnit ja kehitystarpeet. Lisäksi järjestetään juhlia, tilavierailuja ja yhteisiä projekteja vähintään neljä kertaa vuodessa. Näin luodaan todellista läpinäkyvyyttä kuluttajaa kohtaan.

Schinkelin SoLawiin kuuluu noin 203 kotitaloutta, eli noin 400 henkilöä, jotka jakavat keskenään tuotteet, jotka noudetaan 20 noutopisteestä Kielistä, eli lähimmästä suurkaupungista.

Laajamittaista kasvatusta

Tilan eläintenhoito on laajamittaista. Tilalla on käytössä saksalainen vuohirotu, valkoinen ja ruskea edelziege (Weiße und Bunte Deutsche Edelziege). 80 kuttua käyvät läpi kahden vuoden lypsykaudet. Kutut on jaettu kahteen ryhmään, ja niiden poikimiset vuorottelevat, jotta maitoa saadaan tuotettua tasaisesti ympäri vuoden. Kilit kasva-

Hof Mevsin tila

- Sijainti: Schinkel, Pohjois-Saksa
- 2 täysipäiväistä työntekijää + vapaaehtoistyövoima
- 80 vuohia, 70 000 litraa maitoa vuodessa
- Juustonvalmistus, maidonjalostus ja liha
- BioLandin ja SoLawi-yhdistyksen jäsen
- Liikevaihto 130 000 €: 58 % SoLawi, 33 % maitokäsittely ja 9 % suora myynti

22 000 km 1,5 vuodessa

32-vuotias **Cécile Jouffrey** on työskennellyt kolme vuotta vuohienhoitajana useilla tiloilla Côte d'Orissa Burgundissa, Ranskassa. Hän päätti jättää mukavan elämänsä ja lähteä tutkimaan muiden vuohitilojen toimintaa. Hän oli valmistellut tätä projektia ahkerasti kaksi vuotta, ja seikkailu alkoi muutama kuukausi sitten. Sen jälkeen hän on kulkenut ympäri Eurooppaa koiransa Lulan kanssa, polkupyörä menopelinä, siirtyen tilalta tilalle ja telttaillen matkan varrella.

Matka alkoi 1. huhtikuuta 2024 suuntaamalla Saksaan, sitten seuraavaksi Tanskaan ja Ruotsiin, sen jälkeen paluu Suomen kautta. Matka jatkuu Itä-Euroopan halki, Kreikkaan ja Välimeren rannikkoa pitkin. Kokonaismatkaksi on suunniteltu 22 000 km 1,5 vuodessa. Tavoitteena on vierailla ainakin yhdellä vuohitilalla joka maassa.

Matkan sai hieman yllättävän ja odottamattoman alun huhtikuun sään myötä: paljon sateita, kylmä aalto, raekuuroja... Mutta ei se mitään, tämä kuuluu matkailun ihanuuteen – sopeutuminen sääolosuhteiden oikullisuuteen!

Ensimmäisten pysähdysten aikana saksalaisilla tiloilla ovensa avanneiden kasvattajien ystävällisyys ja hyväntahtoisuus vain

vahvistivat hänen haluaan tutkia ja matkustaa. Suomessa hän vieraili muun muassa Pentinmäen vuohitilalla Kurikassa. Vastaanotto on ollut niin lämmin, että vaikeinta on lähteä!

Mielessään hänellä on halu palata Ranskaan ja asettua omalle tilalle. Näin hän voi jatkaa tämän matkan elämistä hyödyntämällä matkan varrella oppimiaan menetelmiä ja työtapoja.

Vuohituotanto Saksassa

Maailmassa on noin 765 miljoonaa vuohia, joista 18,4 miljoonaa löytyy Euroopasta, pääasiassa Espanjasta, Kreikasta ja Ranskasta. Saksassa on puolestaan 154 900 vuohia.

Saksassa 86 % tiloista on alle 20 vuohen tiloja ja 91 % tiloilla on alle 50 vuohia. Tämä tekee Saksasta maan, jossa vuohia pidetään enemmän harrastuksena kuin tuottavana elinkeinona.

Suurin tuotantoalue on Baijeri, jossa on 31 % vuohitiloista, seuraavaksi tulee Baden-Württemberg (25 %), Nordrhein-Westfalen (9 %) ja Thüringen (3 %).

Katya ja Thomas Schmidt valmistavat vuohiensa maidosta muun muassa camembertjuustoja. Kutut lypsetään kahdesti päivässä.

tetaan emonsa kanssa kolmen kuukauden ikään asti, kuttukilit ovat lisääntymisissä yhdeksän kuukauden iässä. Lisääntyminen on luonnollista ja kausittaista, ja poikimiset alkavat helmikuussa. Pieni saksalainen erityispiirre: Katya ja Thomas kasvattavat teuraiksi kilit joita ei käytetä maidontuotannossa ja myyvät ne lihatuotteina.

Ravinnoksi vuohet saavat koko vuoden ajan apilapitoista säilörehua ja ne laiduntavat kauniilla säällä 1,6 hehtaarin aitauksessa, joka sijaitsee tilan vieressä. Kesällä, kun ruoho aitauksesta loppuu, ne saavat viherrehua. Ravinnon on oltava proteiinipitoista, ja lypsyn aikana kutuille annetaan myös ”energiaseosta”, joka sisältää ohraa, maissia, härkäpapua tai herneitä, jotka tuotetaan tilalla. Ne saavat myös rypsipuristetta, joka on valmistettu öljyntuotannon ”jätteistä”.

– On erittäin vaikeaa tehdä laadukasta heinää Pohjois-Saksassa, minkä vuoksi me teemme säilörehua apilaniityillä, mikä an-

taa hyvän proteiinilisän.

Maidon jatkojalostuksessa Thomas valmistaa noin 300 litraa juustoa joka keskiviikko SoLawi-verkostoa varten. Loput maidosta, 650–1100 litraa, myydään Backensholzer Hof -juustolalle. Thomasin valmistamat tuotteet ovat pastöroidusta maidosta valmistettuja. Valikoimaan kuuluu herkullisia camembert-juustoja, fetaa ja tuorejuustoja. Juustola toimittaa tuotteita SoLawi-jäsenille, paikallisiin elintarvikekauppoihin sekä suoraan tilalta myytäväksi.

Tulevaisuutta kohti

Maatilan tulevaisuuden suhteen Katya ja Thomas ovat päättäneet karsia eläinmäärää. Tänä vuonna he ovat säilyttäneet enemmän kuttukilejä, jotta he voivat poistaa sairaita, laihoja tai liian vanhoja kuttuja. Yksi heidän toiveistaan on saada enemmän aikaa perheelle, erityisesti heidän poikansa kanssa, ja siksi he aikovat vähentää eläinten

määrää samalla kun säilyttävät taloudellisen vakauden. Heillä on myös henkilökohtaisia suunnitelmia, kuten oman talon ostaminen itsenäisyyden lisäämiseksi.

Tila teki minuun vaikutuksen laajamuu- toisella kasvatusavalla, erilaisten työtehtävien välisellä vuorovaikutuksella ja monipuolisella kaupallistamisjärjestelmällä. Lisäksi jalostetuilla tuotteilla on yhteys muihin tuottajiin, kuten Schinkelin leipomoon ja BioLand-Kornkraftiin. Kaikki nämä tuotannot ja jalostetut tuotteet tarjoavat laajan valikoiman tuotteita, mikä on houkuttelevaa kuluttajalle. Kuluttajien mukaan ottaminen tähän toimintamalliin tarjoaa kokonaisvaltaisen näkemyksen tuotannosta kulutukseen.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Cécile Jouffrey

AIDAN TOISELTA PUOLEN

Lammas- ja vuohiaiheisia kuulumisia maailmalta

Koonnut **Janina Sivonen**

Lampaanmaidon tuottajista pulaa

Brittiläiset juustonvalmistajat eivät pysty vastaamaan lampaanjuuston kasvavaan kysyntään, koska lampaanmaidon tuotanto maassa on liian vähäistä. Lampaanmaitoa tuottavia tiloja on maassa vain 3 550, joista osalla toiminta on pienimuotoista. Pandemian aikana monet tilat lopettivat toimintansa, kun rehun ja energian hinnat nousivat korkeiksi. Lampaanmaidosta maksettava hinta on noussut peräti 50 % viimeisten 18 kuukauden aikana. Kesäkuussa hinta oli 1,50 puntaa eli noin 1,77 euroa. Lampaanjuuston kasvava kysyntä liittyy lampaanmaidon terveyshyötyihin, sosiaalisessa mediassa jaettuun resepteihin sekä yleiseen kasvavaan kiinnostukseen continentaljuustoja kohtaan. Markkinoilla on myös uusia juustonvalmistajia, jotka haluaisivat ostaa lampaanmaitoa. Yksi uusi tuottaja on Butlers Farmhouse Cheeses, josta tuli yksi maan suurimmista lampaanjuustonvalmistajista, kun se osti Parlick-juustomerkin Singletonsilta vuonna 2022.

Euroopan lampaanmaitojuuston tuottajilla on omat haasteensa. Espanjassa maidon hinnat ovat nousseet rehukustannusten nou-

sun ja lammasrokon puhkeamisen vuoksi. Lisäksi Yhdysvaltojen kasvanut kysyntä on vaikuttanut kypsän manchegojuuston hintaan ja tarjontaan Isossa-Britanniassa. Espanjalaiset tuottajat ovat päättäneet myydä nuorempia juustoja nopeamman liikevaihdon ja pienemmän riskin vuoksi.

Lähde: Fine Food Digest 6/2024

TEHOA UUHIEN RUOKINTAAN

**Hankkijan kehittämä Progut® on patentoitu hiiva-
valmiste. Uuhille tehdyissä tilakokeissa Progut nosti
uuhien maitotuotosta keskimäärin 7 prosenttia.**

Mihin Progutin teho perustuu?

- Progut lisää tutkitusti pötsimikrobien lukumäärää ja niiden aktiivisuutta sekä propionihapon tuotantoa pötsissä. Propionihappo on maidon tärkeä rakennusaine.
- Uuhen tuottaessa enemmän maitoa, karitsat kasvavat paremmin.
- Progut sitoo tehokkaasti suolistossa *E. colia* vähentäen ripulien määrää.

Progutin saat tilallesi käyttöön mm. seuraavista tuotteista: Lammas-Krossi, Karitsa-Krossi, Progut Farm, Pro²Farm ja luomutuotantoon sopii Luonnon Karitsa-Krossi.

KYSY LISÄTIETOJA
OMALTA RUOKINTA-
ASiantuntijaltasi!
WWW.HANKKIJA.FI

Hankkija

Haastava kesä laskenut vieroituspainoja

Irlannissa lampaankasvattajat ovat kokeneet menneen kesän epätavallisen vaikeaksi. Lampaiden tiedonsiirto-ohjelman johtaja **Michael Gottsteinin** mukaan haasteet johtuvat vaikeasta säästä, lampaiden tuotantokykyyn vaikuttavista tekijöistä, ruohon kasvusta sekä tarpeesta karitsoiden strategiselle erottelulle ja myynnille, jotta uuhille voidaan varmistaa riittävät resurssit.

Useimmilla tiloilla kevätsäät aiheuttivat lampaiden tuotantokyvyn laskun, jonka seurauksena karitsoiden vieroituspainot ovat laskeneet. Myös ruohon kasvu on ollut heikkoa, joten lampaiden ryhmittely vaatii tilallisilta suunnitelmallisuutta.

– Kun karitsan kasvukyky vaarantuu. Suurin haaste on saada nuoret eläimet eteenpäin, jotta uuhille riittää laadukasta rehua. Karitsoiden ruokkiminen vuoden loppuun asti ei ole järkevää, jos rehua on heikosti saatavilla, Gottstein kertoo.

Karitsat suositellaan punnitsemaan ja ryhmittelemään painoluokittain, jotta niiden ruokinta voidaan suunnitella mahdollisimman hyvin kasvua ja tarpeita tukevaksi. Voimakas väkirehuruokinta kohdistetaan loppukasvatusvaiheessa oleville karitsuille, jolloin tarvittava rehুমäärä on vähäisempi verrattuna koko lauman ruokintaan. Laihat ja kevyet karitsat suositellaan ruokittavaksi karkearehulla, kunnes ne saavuttavat tavoitepainon. Myös terveydellisiin seikkoihin, kuten ontumiseen, loisiin ja mineraalipuutoksiin, tulee kiinnittää huomiota, jotta eläinten tuotantokyky ei entisestään heikkenisi.

Lähde: Agriland 8/2024

Tuottavuus pienentää hiilijalanjälkeä

Perinteiset karjatalousjärjestelmät ja alkuperäisrodut ovat katoamassa ympäri maailmaa erilaisten vaikeuksien vuoksi. Espanjassa, Sierra de Lojassa, kasvatetaan lojeña-lammasrotua, joka on vaarassa kuolla sukupuuttoon. Vuonna 2021 uuhia oli tuotannossa 24 511 yksilöä. Tuoreessa tutkimuksessa selvitettiin tämän paikallisen rodun hiilijalanjälkeä. Tutkimus perustuu tietoihin, jotka kerättiin 27 lojeña-lammastilalta Sierra de Lojan alueella. Suurin osa (78 %) tiloista oli luonnonmukaisesti sertifioituja ja loput seitsemän tavanomaisessa tuotannossa. Analysoitujen tilojen osuus on 93 % kaikista paikallista rotua tuottavista tiloista, joten kyseessä on tiettävästi suurin alkuperäisrodulle tehty päästöselvitys. Tietoja kerättiin vuosina 2022–2023 tilallisten haastattelujen ja erilaisten tilastollisten analyysien avulla. Ryhmien vertailuun sovellettiin parametrisiä testejä, kuten t-testiä.

Lammastilojen ympäristövaikutukset vaihtelevat paljon riippuen erilaisista hallinnollisista päätöksistä. Tutkimuksessa luonnonmukaisten ja tavanomaisten tilojen välillä ei havaittu eroja. Suurimmaksi päästölähteeksi 60 % osuudella todettiin märehitijöille tyypilliset ruoansulatuksesta aiheutuvat päästöt. Toiseksi suurimmat päästöt liittyivät rehun tuotantoon ja kuljetukseen 10 % osuudella.

Hiilijalanjäljen ja tuottavuuden välillä oli käänteinen suhde eli tuottavammilla tiloilla päästöt olivat pienemmät. Johtopäätösten mukaan pienempi eläinkanta ja korkeampi tuottavuus olisivat tehokas keino pienentää lammastilojen hiilijalanjälkeä.

Tutkimuksiin ei sisällytetty laskelmia hiilensidonnasta, mikä mahdollistaisi päästöjen realistisemman tarkastelun. Yhteenvedossa korostetaan kuitenkin, että lojeña-rodun lampaat ovat genotyyppinä paras vaihtoehto kyseiseen ympäristöön. Lampaiden laidunnus nähdään tärkeänä osana maiseman monimuotoisuutta, pensaikkojen ja metsäpaloriskin hillintää, laidunten orgaanista lannoitusta sekä maaseudun autioitumisen estämistä.

Lähde: MDPI 8/2024

Lihavuohien kysyntä jatkaa kasvuaan

Vuohenlihan kysyntä kasvaa Yhdysvalloissa, vaikka vielä toistaiseksi Yhdysvaltain maatalousministeriö ei seuraa vuohia yhtä tarkasti ja yksityiskohtaisesti kuin nautoja, sikoja ja lampaita. V

Vuohenlihan kulutuksen kasvun taustalla on USA:n väestönkasvu, jossa yhä useammat ihmiset muuttavat Yhdysvaltoihin maista, joissa vuohenlihan kulutus on runsasta. Tämän vuoksi kysynnän odotetaan kasvavan myös tulevaisuudessa. Kysynnän kasvu näkyy myös karjahuutokaupoissa, joissa myydään yhä enemmän jalostettavaksi tarkoitettuja kilejä.

Lammas- ja vuohispecialisti **Jake Thornen** mukaan lihavuohien määrä on vähentynyt viime vuosina, mutta hinnat jatkavat nousuaan. Kasvavat maakustannukset ja peltojen hajanaisuus ovat tehneet vuohista houkuttelevan vaihtoehdon tuottajille, joilla on käytössään vähemmän pinta-alaa. Vuohenlihan kysyntä on edelleen hyvin kausittaista painottuen uskonnollisiin pyhäpäiviin. Heiänäkuun alku on puolestaan vuohimarkkinoiden hiljaisin ajankohta.

Lähde: Farm Progress 5/2024

Koirat ja sudet lammasvahinkojen aiheuttajina

Koirien ja susien aiheuttamat vahingot tuovat lammastiloille paljon lisätyötä ja huolta, eikä niiden aiheuttamat pitkäaikaisvaikutukset ole mitättömiä.

Lammastiloille kohdistuvat susivahingot ovat viime vuosina moninkertaistuneet verrattuna kymmenen vuoden takaiseen. Vähemmän puhuttu aihe ovat lampaisiin kohdistuvat koiravahingot. Näitä sattuu vähemmän, mutta koska niitä kuitenkin sattuu, on niiden selvittäminen myös tärkeää.

Koiravahingot ovat useammin yksittäistapauksia, eivätkä koirat välttämättä palaa tapahtumapaikalle uudelleen. Koiranomistajat myös osaavat jatkossa varautua ennaltaehkäisevästi kohdattuaan tilanteen, jossa heidän koiransa on vahingoittanut lampaita.

Putkisaloon Kartanoa on kohdannut kaksi erillistä koiravahinkoa. Tilan emäntä ja Suomen Lammasyhdistyksen jalostusva-

liokunnan puheenjohtaja **Susanna Nuutisen** mukaan toisella kerralla yksittäinen lammas joutui erilleen laumasta metsään metsästyskoiran hyökätessä laitumelle. Tässä tapauksessa lammas oli niin pahasti vahingoittunut, että se oli lopetettava.

Möhemmin metsästyskoira hyökkäsi uuhien ja karitsojen laitumelle saaden suu-remppaa tuhoa aikaan. Tuolloin kymmenkunta lammasta kuoli tai jouduttiin lopettamaan liian vaikeiden vammojen vuoksi.

Suuren järkytyksen ja surun lisäksi lampuria kohtaa tällaisessa tilanteessa suuri lisätyömäärä. Useat ihmiset tekevät kymmeniä tunteja lisätyötä tilanteen selvittämiseksi ja hoitamiseksi. Laitumet täytyy käydä läpi, jotta varmistetaan kaikkien lampaiden löytyminen, elävät lampaat täytyy kerätä kokoon ja siirtää turvallisempaan paikkaan. Niiden kunto on tarkistettava ja vammat hoidettava yhdessä eläinlääkärin kanssa. Kuolleet eläimet on myös kerättävä ja siirrettävä pois laitumelta. Aitojen kunto on tarkistettava ja suoritettava tarpeelliset kor-

jaustoimenpiteet. Kuolleista eläimistä ilmoitetaan Honkajoki Oy:n raatokeräilyyn.

Koira vai villipeto?

Tapahtumapaikalle kutsuttu petoyhdistyksen henkilö tarkistaa tapahtumapaikan jäljet, joista voidaan todeta, onko kyseessä ollut koira vai joku suurpedoista. Ilman jälkien tarkastusta on lähes mahdotonta sanoa, mikä eläin on ollut kyseessä.

Hyökkäyksessä kuolleista lampaista haetaan koiratapauksissa korvausta koiranomistajan vakuutusyhtiöltä, mikäli se on tiedossa ja susitapauksissa riistavahinkolain (27.2.2009/105) mukaan korvaus haetaan valtiolta. Korvaushakemuksen käsittelee maaseutuelinkeinoviranomainen.

Koiravahingoissa vakuutuksesta ja yhtiöstä riippuen vakuutusyhtiö voi korvata myös tilanteen hoitamiseen käytetyt työtunnit. Nuutisen mukaan jalostusvaliokunta voi myös tarvittaessa kirjoittaa lausuntoja jalostuseläimen todellisesta arvosta

vakuutusyhtiöille.

Vahinkotilanteen selvittämisen ja hoitamisen jälkeen pelko sen toistumisesta jää, vaikka olisikin epätodennäköistä, että sama toistuu koiran toimesta. Turvattomuuden ja avuttomuuden tunne säilyy kuitenkin pitkään, Nuutinen kertoo.

Kuinka toimia vahingon sattuessa?

Kun havaitaan lampaisiin kohdistunut koiran tai petoeläimen hyökkäys, otetaan yhteyttä päivystävään eläinlääkäriin ja vahinkopaikkakunnan maaseutuelinkeinoviranomaiseen sekä petoyhdyshenkilöön. Joskus eläinlääkärin saaminen voi olla haasteellista yli kuntarajojen, koska on tyypillistä, että laiduntavat eläimet ovat peräisin eri alueelta kuin missä laiduntavat.

Kenttäjohtaja **Timo Leskinen** MTK:sta kehottaa ottaa viipymättä yhteyttä myös lähimpään riistakeskuksen toimihenkilöön, joka työskentelee SusiLIFE-hankkeen suunnittelijana. Heiltä saa tukea akuuttiin tilanteeseen ja myös jatkotoimien suunnitteluun. SusiLIFE-hankkeen sivuilla on kerätty myös linkkejä keskeisiin tietolähteisiin, tällaisia ovat esimerkiksi Riistakeskus ja Ruokavirasto.

Leskinen mukaan koiranomistajalla on aina vähintään puolesta vahingosta korvausvastuu ja hyvin usein myös kaikesta vahingosta. Vahinkotapauksissa ratkaisevaa on tuottamuksellisuuden arviointi sekä se, missä ja milloin vahinko on tapahtunut.

Paikallisten tahojen tunteminen auttaa

Sirolan tilalla on myös kokemusta susivahingoista. Tila menetti heinäkuun 2023 lopulla lähes 30 uuhua susille. **Roosa Honkasen** mukaan paikallisten tahojen etukätestuntumusta auttoi hoitamaan tarvittavat toimenpiteet nopeasti ja vahingon laajuuden selvittyä päästiin pian etsimään ja hoitamaan haavoittuneet eläimet.

Kuolleiden eläinten osalta paikalle kutsutun petoyhdyshenkilön tehtävänä on jälkien tunnistaminen ja valokuvaaminen, tuhojen valokuvaaminen sekä eläimistä löytyneiden puremajälkien toteaminen ja mittaaminen vahingonaiheuttajan tunnistamiseksi. Maaseutuasiamies dokumentoi vahingot laajuuden, sen aiheuttajan ja tarkistaa eläinten tunnisteen. Nyt Sirolan laituria kiertää Riistayhdistyksen myöntämä 7-lankainen suurpetoaita. Joillain lammastiloilla on apuna myös laumanvartijakoiria, mutta nekin eivät kaikille tiloille tai ympäristöihin sovi.

Honkasen mukaan yhteistyö ja toiminta eri tahojen kanssa oli sujuvaa. Hän myös muistuttaa, että tällaisen vahingon kohdanneen lampuri on hyvin kiireinen vahinkoa selvittäessään ja loukkaantuneita eläimiä etsiessään ja hoitaessaan, joten kaikki apu on tarpeen. Kiireen lisäksi tilanne on erittäin

stressaava, eikä lampuri välttämättä muista tai tiedä kaikkea, mitä tilanteen hoito vaatii, joten silloin olisi apu paikallisilta viranomaisilta tarpeen, jotta kaikki tilanteen vaatima byrokratia ja toimenpiteet tulevat hoidettua.

Varautumista ja suojatamista

Kivipellon tilalla on ollut vuodesta 2016 lähtien susivahinkoja lähes joka vuosi ja näissä on menetetty yhteensä yli 90 lammasta. Tilalla on nyt rakennettuna noin 10 kilometrin verran petoaitaa. Se lisäksi ennaltaehkäisevinä keinoina on käytössä valvontakameroita, riistakameroita, erilaisia valo- ja äänikarkottimia sekä scareman eli nykyaikainen elektronisesti ohjattava ilmatäytteinen linnunpelähti. Laumanvartijakoirien käyttöä ei tilalla ole edes harkittu, koska syksyisin suojeltavia ryhmiä on paljon, lähes 10.

Vaikka ennaltaehkäiseviä toimia tilalla on tehty useita, ei vahingoilta ole täysin välttytty. Parhaiksi apukeinoiksi tilalla on koettu petoaita ja Reolinkin valvontakameroita. **Hannu Iso-Junnon** mukaan sudet tottuvat karkottimiin nopeasti ja toimiakseen karkottimia pitäisi olla sadoittain. Viime syksynä susivahingoilta välttyttiin hälyttävän valvontakameran ansiosta, mutta laidunnus tuolla alueella jouduttiin kuitenkin lopettamaan kesken kauden suuren petopaineen vuoksi. Iso-Junnon mukaan vahinkoperusteisten kaatolupien saanti on todella vaikeaa.

Myös Ali-Unkin lammastilalla koettiin susivahinkoja heti laidunkauden alussa, keväällä 2024. Susi tappoi useita lampaita. **Hanna-Leena Juholan** mukaan kaiken keskellä olisi tärkeää, että maaseutusihteeri kertoisi Välitä Viljelijästä -projektista tai ottaisi lampurin puolesta yhteyden Välitä Viljelijästä -projektityöntekijöihin, jotta sieltä voitaisiin tukea lampuria tilanteessa kaikin tavoin. Tilalliset eivät itse tällaisessa tilanteessa ehdi tai jaksaa välttämättä huolehtia omasta jaksamisestaan tai huomioida ja hoitaa kaikkea tarpeellista.

Juhola painottaa myös kollegoiden tärkeyttä, olisikin hyvä olla olemassa turvaverkosto ja jonkinlainen hätärinki esimerkiksi saman alueen lampureiden kesken, jotta osaavia apujoukkoja olisi tarvittaessa saatavilla kiireestikin.

Juholan mukaan myös petovahinkojen julki tuominen on tärkeää, vaikkakin on hyvin tarkkaan mietittävä, mitä julkaisee ja missä. Tapausten tuoma julkisuus tuo usein mukanaan myös hyvin erikoisia yhteydenottoja ja lieveilmiöitä eri tahoilta, jotka vievät lampurin aikaa ja aiheuttavat mahdollisesti lisää stressiä. Myös julkisen keskustelun seuraaminen asian tiimoilta voi olla henkisesti hyvin raskasta ja kuormittavaa.

Juholan mukaan kannattaa miettiä, oli-

Vahingon sattuessa

- **Soita 112, mikäli susi tai muu vaaran aiheuttaja on yhä paikalla.**
- **Lopeta** pahimmin vahingoittuneet eläimet.
- **Soita eläinlääkärille** ennako-varoitus (ilmoita tapahtuneesta jo ennen kokonaisvahingon kartoitusta).
- **Ilmoita maaseutuelinkeinoasiamiehelle.** Hän hoitaa vahingonkorvaukset ym.
- **Soita petoyhdyshenkilölle.** Hän hoitaa jälkien tarkastamisen ja kuvaamisen, toteaa vahingon aiheuttajan ja opastaa toimenpiteissä.
- **Kartoita vahingon laajuus;** tarkista alue ja kerää elävät eläimet yhteen.
- **Kuljeta elävät eläimet turvallisesti paikkaan** eläinlääkärin tarkistusta, hoitoa ja mahdollista lopetusta varten. Kartoita eläinten hoidon tarve ja realistiset parane-mismahdollisuudet.
- **Kerää kuolleet eläimet** yhteen ja tilaa raatokeräys.
- **Tarkista ja korjaa** rikkoutuneet aidat.
- **Merkitse rekisteriin** kuolleet eläimet. Huomioi alkuperäisrotu-tukeen oikeutetut eläimet.
- **Tee vahingonkorvaushakemus.** Vahingonkorvaus haetaan susitapauksissa valtiolta, koiratapauksissa korvauksesta sovitaan koiranomistajan tai vakuutusyhtiön kanssa.
- **Tee petoaitahakemus,** mikäli petoaitoja ei vielä ole. Selvitä muut mahdollisuudet suojaamiseen ja karkottamiseen.
- **Huolehdi omasta jaksamisestasi.**

siko eläinlääkärillä mahdollisuutta hoitaa ja lääkittää loukkaantuneet eläimet muuttaman päivän ajan, koska eläimen ➔

hoitokulut korvataan eläimen arvoon asti. Haavoittuneiden eläinten hoitaminen voi helposti viedä useita työtunteja päivässä ja nämä tunnukset ovat pois terveiden eläinten hoitamisesta. Eläinlääkäriin hoitaessa haavoittuneita, voi lampuri keskittää huomionsa susivahingon mukanaan tuomaan byrokratiaan, eläinten ja eläinlajien tarkistamiseen sekä terveiden eläinten hoitamiseen. Vaikka ne olisivatkin fyysisesti vahingoittumattomia, voivat ne olla hyvin säikähtäneitä ja turvattomia. Tilanne voi aiheuttaa koko lammaskatraassa myös pitkäaikaisia vaikutuksia. Lammasyhmien käsittely ei välttämättä ole enää samanlaista kuin aiemmin. Jo lampaiden siirtäminen vahinkoalueelta voi olla hyvin haastavaa ja myöhemmin ne saattavat alkaa pelätä jopa tilan omaa koiraa, Juhola kertoo omasta kokemuksestaan.

Susivahingot voivat aiheuttaa myös sen, että samoja laitumia ei voida enää käyttää ja tämä aiheuttaa lisätyötä esimerkiksi uusien laidunsuunnitelmien ja laidunten tekemisen myötä. Myös usein tärkeitä perinnebiotooppialueita jää kokonaan hoitamatta alueiden suuren petopaineen vuoksi. Lisäksi lampureiden tulee olla kalustoineen jatkuvasti valmiudessa hakemaan eläimet pois vaaran uhatessa tai vahingon sattuessa, esimerkiksi saarialueilla tämä voi tarkoittaa omien veneiden ja lauttojen hankintaa.

Juhola korostaa lampaiden rekisteröintiä ja tärkeyttä. Rekisterien pitäminen ajan tasalla on hyvä ennakointikeino – vahingon sattuessa kaikki eläimet löytyvät rekisteristä ja oikeista pitopaikoista, joten tuhojen korjaaminen ja myös korvausten hakeminen on helpompaa.

KIRJOITTAJA **Marja Vakkuri**
KUVAAJA **Hanna-Leena Juhola**

Raatokerailystä voi tulla kohtuuton lasku

Suomen Lammasyhdistyksen tietoon on tullut tapauksia, joissa Honkajoki Oy on suurpetojen tappamien lampaiden raatojen noudossa laskuttanut ylimääräistä tunnistamattomista ja/tai pilaantuneista eläimistä. Näissä tapauksissa lampaanruho on ollut useammassa osassa tai karpäset ovat ehtineet munia pilaantuneisiin raatoihin, eikä korvamerkkejä ole saatu luettua. Petovahinkokorvaus ei suoraan korvaa raatokerailyn kuluja.

Pussitus ja merkintä petovahingosta

Kesällä keräys tulisi tilata mahdollisimman nopeasti. Ylimääräisten keräilykustannusten välttämiseksi huonokuntoiset raadot (jotka eivät pysy nostettuna yhdessä osassa) kannattaa pussittaa. Lisäksi keräilyä tila-

nessa ja nouto-ohjekenttään pitää muistaa ilmoittaa, että kyseessä on petovahinko ja lammas pedon raatelema.

Myös kotiteurasjäte on säkitettävä, ja tällöin mainitaan tilausta tehdessä että kyseessä on kotiteurasjäte.

Hautaus poikkesluvalla keräilyalueella

Aluehallintovirasto voi antaa poikkeusluvan haudata lampaan jäänteet raatokerailyalueella. Asiasta kannattaa olla yhteydessä suoraan oman alueen läänineläinlääkäriin.

Raatokerailystä petovahinkojen yhteydessä tullaan keskustelemaan lammasyhmien ja vuohirekisterin yhteistyöryhmän seuraavassa kokouksessa, jossa on paikalla lampureiden, viranomaisten ja Honkajoki Oy:n edustajat.

Kampanja kotieläinten suojaamisesta pedoilta

Suomen Lammasyhdistys toteutti laidunkauden alussa yhteisen somekampanjan SusiLIFE-hankkeen kanssa kotieläinten suojaamisesta pedoilta. Pyysimme Lammasyhdistyksen somekanavien kautta kysymyksiä aiheesta. Toimitimme lampurien kysymykset SusiLIFE-hankesuunnittelijoille, myöhemmin saimme hankkeen asiantuntijoiden vastaukset videoiden muodossa. Videot esitettiin Lammasyhdistyksen somekanavien tarinoissa viikon ajan ja ne löytyvät edelleen Lammasyhdistyksen Facebook- ja Instagram-tileiltä. Myös Lammasyhdistyksen kotisivuille on tehty pysyvä sivu Lampurille-osioon, jossa kysymykset ja vastaukset ovat luettavissa.

Pituudeltaan noin minuutin mittaisia vastausvideoita saimme yhteensä 17

Lampaat kuvattuna laiduntamassa petoaitojen sisällä.

kappaletta. Kysymyksissä esille tulleita teemoja olivat petoaidat, niihin tarvittavien materiaalien hankinta, kuka niihin on oikeutettu sekä muita petoaitoihin liittyviä käytännön asioita. Kysyttiin myös erilaisista karkotuskeinoista ja -laitteista sekä miten petojen kiinnostusta kotieläimiä kohtaan voitaisiin ehkäistä. Myös petojen, kuten susien ja ilvesten, käyttäytyminen aiheutti kysymyksiä. Vastauksissa käsiteltiin myös petovahinkotilanteita eli miten toimia, kun huomaa petovahingon sattuneen sekä eteen tulevat korvauskysymykset.

SusiLIFE-hanke julkaisee kysymyksistä ja vastauksista koottuun blogitekstiin kotisivuillaan syyskuun aikana.

KIRJOITTAJA: **Marja Vakkuri**
KUVAAJA **Jaakko Alalantela**

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
asiakaspalvelu@lallinlammas.inet.fi

Tällä palstalla käsitellään lampaaseen liittyvää kulttuurihistoriaa, jota nousee esiin etnologian väitöskirjatyöni yhteydessä. Tutkimuksen aiheena ovat suomalaisen lampaan ja lampuri ja lampaaseen liitetyt odotukset, toiveet ja tehtävät eri aikoina, eri ryhmien toimesta. Tutkimus kestää pitkään ja matkan varrella tulee vastaan kaikenlaista mielenkiintoista, totta ja tarua. Parhaita paloja esitellään tällä palstalla.

Sukka puettuna muinaispuvun päälle.

Sukan jäänteet eli vanutettua villakangasta ja lautanauhaa tutkittavana.

Vanhan villasukkan jäljillä

Maaliskuussa Englannin vierailulla poikkesin Manchesterissa arkeologian, antropologian ja luonnonhistorian museossa. Villalankaihmisenä huomio kiinnittyi vitriinissä olleeseen pienen punaraidalliseen villasukkaan. Varsin modernilta näyttävässä sukassa oli erikoista se, että siinä oli isovarpaalle erotettu oma paikkansa. Lanka on kolmisäikeinen ja valmistettu viitelöintiteknikalla.

Kuten kuvassa oleva tekstikyltti kertoo, sukka on löytynyt Egyptistä, nykyisen Al-Bahnasan alueelta Niilin varrelta. Sukan löysi brittiläinen arkeologi roomalaisen kauden hautausmaalta. Sukka on 1700 vuotta vanha ja sen tekijä oli todennäköisesti koptilainen eli kristitty.

Koska villasukkia tehtiin tähän tapaan jo 300–400 jaa., herää kysymys, kuinka vanha on Suomen vanhin kudottu villasukka ja millainen se on? Otetaan asiasta selvää:

Toimittaja: Hei, Lammass ja vuohi- lehdestä päivää! Olemme tässä Suomen vanhimman villasukkan jäljillä ja ilmeisesti sinulla on asiasta tietoa. Kuka olet ja missä työskentelet?

Arkeologi: Olen **Juha Ruuhonen** ja työskentelen Turun yliopistossa arkeologian oppiaineessa yliopisto-opettajana.

Toimittaja: Mistä tämä villasukka löytyi?

Arkeologi: Se löytyi Lounais-Suomesta Kaarinan Ravattulan Ristimäeltä.

Toimittaja: Milloin se löytyi ja miten?

Arkeologi: Periaatteessa sukka löytyi vuoden 2016 kaivausten yhteydessä, mutta se tunnistettiin varsinaisesti 2018, kun kokonaisuutta tutkittiin laboratiivisin menetelmin sisätiloissa.

Toimittaja: Minkä ikäinen tämä villasukka on?

Arkeologi: Hauta, johon sukka on kuulunut, ajoittuu 1200-luvun alkuun, eli varhaiseen keskiaikaan.

Toimittaja: Mistä sen tietää?

Arkeologi: Villasta on tehty radiohiiliajoitus.

KUVA Kirsi Vertainen

Toimittaja: Entä onko villasukka kuulunut naiselle vai miehelle?

Arkeologi: Sukka on kuulunut naiselle.

Toimittaja: Entä osaatko sanoa sukasta jotakin muuta? Esimerkiksi materiaalista, väreistä tai teko-otavasta?

Arkeologi: Sukka on ommeltu vanutetusta, värimataralla punaiseksi värjätystä villatoimikkaasta ja ne ovat ulottuneet polven päälle. Sukat (todennäköisesti siis molemmissa jaloissa on ollut sukat, vaikka sellainen olikin säilynyt vain toisen jalan yhteydessä) on kiinnitetty polven alapuolelta kapealla lautanauhalla, jossa on ollut pronssispiraaleja ja lankatupsuina koristellut päät.

Toimittaja: Kiitoksia paljon näistä tiedoista!

KIRJOITTAJA

Kirsi Vertainen

KUVAAJA

Juha Ruuhonen

Kesä ja kärpäset

Laidunkausi on kiistatta lampaan käyttäytymistä ajatellen lajinomaisin vuodenaika, jolloin eläimet pääsevät toteuttamaan itseään ja käyttäytymistarpeitaan kaikkein optimaalisimmalla tavalla. Laidunkaudessa on toki haittapuoliakin, yhtenä niistä lampaita häiritsevät hyönteiset.

KIRJOITTAJA
Nina Nihtilä
eläinlääkäri

Suomessa yleisimpiä lampaita häiritseviä hyönteisiä ovat ulkoloisiksi luettavat väive ja ihon pinnalla elävät punkit (*Chorioptes spp.*) sekä puutiainen, hyttys, kärpäset (ml. paarmat ja täikärpäset), mäkärät ja polttiaiset.

Sisäruokintakaudelle tyypilliset ulkolois-tartunnat helpottavat tyypillisesti kerinnän jälkeen laidunkaudella, kun eläintiheys on pienempi ja ilmanvaihto iholla parempi. Vastakerityllä lampaalla ei kuitenkaan ole suojaavaa villaa estämään lentävien hyönteisten pääsyä iholleen. Villa kasvaa lammastodusta riippuen noin 6 mm kuu-

kaudessa, joten kerintä kannattaa ajoittaa keväällä siten, että villa on ehtinyt hieman kasvaa ennen laitumellelaskua.

Pitkässä villassa oleva, keritsemätön lammak on laidunkaudella altis raatokärpäsen toukkien invaasiolle. Pitkä villa pidättää kosteutta iholla ja tekee etenkin ääriolosuhteissa eläimen olosta epämiellyttävän. Laidunkaudella esim. ripulitapauksissa tulee huolehtia, että peräpään likaantuneet villat keritään tarvittaessa nopeasti (24 h kuluessa) pois, jotta kärpäset eivät ehdi munia villaan. Myös kaikenlaiset ihovauriot ja villan läpikastuminen altistavat kärpäsentoukkien aiheuttamille ongelmille. Tämän takia laidunkaudellakin tulee huolehtia, että lampailla on puhdas ja kuiva makuupaikka tarjolla.

Laidunalueiden hyönteismäärissä on

merkittäviä eroja. Kosteat, tyynt ja seisovien vesistöjen lähellä olevat laidunalueet ovat yleensä etenkin alkukesästä oikeita hyttyspesiä.

Toisaalta tuulisemmat, aukeat ja kuivat lohkot voivat tehdä laiduntamisesta lampaalle miellyttävämpää, kun tuuli vie kevyimmät lentävät pistävät hyönteiset mennessään.

Pahimmassa tapauksessa hyönteiset häiritsevät laiduntajia niin, että lampaiden ravinnon-, veden- ja levontarve ei täyty riittävässä määrin ja lampaat on siirrettävä toiseen pitopaikkaan, kunnes pahin hyönteisjako on ohitettu.

Schmallenberg-virus leviää polttiaisten välityksellä ja se levisi Suomessa ensimmäistä kertaa vuonna 2012. Lammak saa tartun-

Kotimaiset Teho Lammastreht Feedexiltä!

Teho Karitsa

Kehittämämme karitsanrehu on maittavaa ja karitsan suuhun sopivana 3 mm:n mikrorakeena. Soveltuu käytettäväksi vieroitukseen asti. Rehu sisältää hyörykypsennettyä ohraa, joka on erityisen sulavaa kehittyvälle ruoansulatukselle. Teho Karitsassa mukana myös orgaaninen seleeni sekä Bio-Mos -suolistoparanne. Saatavilla 30 kg:n pikkusäikeissä, 1000 kg:n suursäikeissä ja irtona.

Meiltä saat myös:

Teho Lammak täysrehu	30 kg sk / 1000 kg SS / irta
Teho Lammak Omega puolitiiviste	30 kg sk / 1000 kg SS / irta
Optima Rouhe valkuaistiiviste	30 kg sk / 1000 kg SS / irta
Teho Lammak Kivennäinen	25 kg sk 600 kg lava

Lue lisää lammastrehtuistamme osoitteesta:
www.feedex.fi

Raimo Näsi
puh. 0400 266 646

Feedex

KUVA Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hanke

nasta pitkäkestoisen vastustuskyvyn. Tämän takia syysastutuksiin voi halutessaan valita vain yli 1 vuotiaita uuhia, jotka ovat saaneet tartunnan tyypillisesti edellisellä laidunkaudella touko-marraskuussa. Borreliosisi leviää puutiaisten välityksellä. Borreliosisin esiintymisestä kotieläimillä Suomessa ei ole tilastotietoa, koska ei ole lakisääteistä velvoitetta ilmoittaa siitä viranomaisille.

Sinikielitautia on tavattu vastikään elokuun alussa Tanskassa ja syyskuussa Ruotsissa. Suomessa tautia ei vielä ole todettu, meillä on virallisesti sinikielitaudin tartunnasta vapaa asema. Koska polttiaisvälitteisiä tauteja kuitenkin on Suomessakin, on mahdollista, että ensimmäinen sinikielitautitapaus ilmenee pian täälläkin.

Ulkoisesti käytettävät lääkkeitömät ja torjunta-aineettomat valmisteet, joiden teho perustuu eteerisiin öljyihin tai esim. tervaan tai pihkaan, ovat yleensä turvallisia käyttää lampailla. Koska niiden markkinointi ei vaadi tuotteen tehon todentamista jää käyttäjän oman kokemuksen varaan todeta, onko tuotteesta apua vai ei. Tällaisille tuotteille ei myöskään vaadita erillistä eläinlajikohtaista hyväksyntää, joten niiden käyttö tuotantoeläimille on siis sallittua.

On mahdollista, että ensimmäinen sinikielitautitapaus ilmenee pian täälläkin.

Eteeristen öljyjen torjuntateho perustuu hyönteisten aistien häiritsemiseen, jolloin ne eivät niin tehokkaasti pysty suunnistamaan hiilidioksidia ja lämpöä tuottavan saaliinsa läheisyyteen. Koska eteeriset öljyt haihtuvat nopeasti, myös niiden teho on lyhytaikainen.

Mekaanisena hyönteissuojana voidaan käyttää esim. eteeristen öljyjen tai tervan sekä ruoka- tai esimerkiksi risiiniöljyn seosta, joka haittaa lentävän hyönteisten pääsyä iholle. Tässäkin tulee huomioda, että mekaaninen suoja säilyy iholla vain väliaikaisesti, joten valmistetta on syytä lisätä säännöllisesti.

Lampaalle rekisteröidyissä valmisteissa on kaikissa vaikuttavana aineena deltametriini. Valmistetta käytettäessä tulee huomioida varoajat. Yhdistelmävalmisteita samanaikaiseen sisä- ja ulkoloishäätöön ei rutiinisti tule käyttää millään eläinryhmällä.

Lääkeyhteenvetojen mukaan deltametriinivalmisteiden käyttöaiheet ja annostelu hieman vaihtelevat.

- Spotinor vet. paikallisvaeluliuos: puutiaiset, täit ja väiveet, lampaan täikärpänen (hirkikärpäsen sukulainen), lihakärpäsen toukat, kerta-annoksena 50 mg deltametriiniä, teho 4-6 viikkoa.
- Butox vet paikallisvaeluliuos: täi, väive, täikärpänen, annoksessa 75 mg deltametriiniä, annostelu 6-8 vkon välein.
- Dectospot vet. puutiaiset, täit ja väiveet, lampaan täikärpänen, lihakärpäsen toukat, annoksessa 50 mg deltametriiniä, teho 4-6 viikkoa.

Reseptilääkkeitä on syytä käyttää vain tarvittaessa, sillä ne imeytyvät vähäisessä määrin systeemisesti myös kohde-eläimeen. Erittymään ympäristöön ulosteen mukana deltametriini voi hidastaa lannan maatumista, koska se on erittäin myrkyllistä lannan eliöstölle ja vesieläimille. Lisäksi se pysyy maaperässä kauan ja voi kerääntyä maakerroksiin. Tästä syystä etenkin perinnebiotooppeja ja suojavaikkeitä laiduntaville lampailla ei voi rutiinisti suositella deltametriiniä ulkoloishäätöön tai kärpäsuojuksi.

Fårmässa i England värt ett besök

NSA Sheep Event är en mässa som ordnas under en dag i slutet av juli vartannat år i Malvern, Worcestershire i England. Den är helt inriktad på fårproduktion och är ett av de viktigaste evenemangen som National Sheep Association ordnar. Mässan har ett brett utbud av olika produktförsäljare och olika evenemang.

SKRIBENT OCH FOTOGRAF

Josefin Norrback

På mässan kan man nästan hitta allt i produktväg gällande fårproduktion, i alla fall sett ur en finländsk fårproducentens perspektiv. Det finns ett brett utbud av olika våg- och hanteringssystem, stängselmaterial, kläder, foder, öronmärken och dataprogram. Får och avel är också såklart en central del av mässan. Får av flera olika raser är på plats och det finns möjlighet att bekanta

sig med olika rasföreningar.

Bland evenemangen kan stängseltävlingen lyftas fram. Cirka 10 lag med två personer i varje lag tävlar om vem som gör det snyggaste stängslet. Tävlingen går ut på att lagen skall göra ett stängsel som är ca 60–70 meter långt med en vinkel mot ena änden, deltagarna har tre timmar på sig att bygga stängslet. Det är väldigt lärorikt att titta på hur riktigt duktiga stängselbyggare gör, härifrån kunde vi ta mycket lärdomar med oss till Finland. För den som är intresserad av färläppning finns det klipp tävling att titta på. Ett annat evenemang som drar många åskådare är auktionen av vallhundar. Det ordnas även korta workshops och seminarier om olika ämnen som man kan delta i.

Internationella gäster tas varmt emot och genom att visa passet får man fritt inträde till mässan. Att resa från Finland till mässan är också relativt smidigt. Flyger man till exempel till Manchester är det ett par timmars bilfärd till Malvern.

Även fastän mässan endast är under en dag är det helt klart en mässa som är värd att besöka! Det är ypperligt tillfälle att hämta inspiration och att knyta kontakter.

Flera olika raser fanns representerade på plats. Intressant att i verkligheten kunna se på raser som inte finns hos oss, även diskuterade med uppfödare och olika rasföreningar. Även för oss mera bekanta raser som texel och dorset fanns på plats. Är man intresserad av att importera till exempel sperma är det här ett bra ställe att knyta kontakter till både djurägare och företag som håller på med semin.

Monipuoliset lammasmessut

NSA Sheep Event on joka toinen vuosi Malvernissa, Worcestershiressä Englannissa järjestettävä messut, joka keskittyy täysin lampaiden kasvatukseen. Se on yksi tärkeimmistä National Sheep Associationin järjestämistä tapahtumista. Messut tarjoavat laajan valikoiman tuotteita, kuten vaakoja, käsittelyjärjestelmiä, aitamateriaaleja, vaatteita, rehuja, korvamerkkejä ja tietokoneohjelmistoja. Lampaat ja jalostus ovat keskeisessä roolissa, ja paikalla on useita eri rotuja ja rotuyhdistyksiä.

Tapahtumiin kuuluu muun muassa aitalipailu, jossa kaksihenkiset joukkueet rakentavat noin 60–70 metriä pitkän aidan kolmen tunnin aikana. Lisäksi on lampaiden kerintäkisa ja paimenkoirien huutokauppa. Lyhyitä työpajoja ja seminaareja järjestetään myös. Kansainväliset vieraat ovat lämpimästi tervetulleita ja pääsevät sisään ilmaiseksi passia näyttämällä. Matka Suomesta on suhteellisen vaivaton. Vaikka tapahtuma kestää vain päivän, se on ehdottomasti käymisen arvoinen, tarjoten inspiraatiota ja verkostoitumismahdollisuuksia.

Useita eri rotuja oli edustettuna paikalla. Oli mielenkiintoista nähdä rotuja, joita meillä ei ole, ja keskustella kasvattajien ja eri rotuyhdistysten kanssa. Myös meille tutumpia rotuja, kuten texel ja dorset, oli esillä. Jos on kiinnostunut esimerkiksi siemenen tuonnista, tämä on hyvä paikka luoda kontakteja sekä eläinten omistajiin että keinosiemenystä tarjoaviin yrityksiin.

Messuilla oli monia erilaisia vaakoja, yksinkertaisista malleista kehittyneempiin, joissa oli paljon automatiikkaa. Vaa'at joissa ei tarvita erillistä jakajaa, vaan lampaan voi vapauttaa suoraan vaa'alta kolmeen eri suuntaan olivat suosittuja.

Det fanns många olika vägar, allt från enklare modeller till mer avancerade med en hel del automatik. Vågburar i olika variationer är populära och det som är bra med dessa är att det inte behövs någon enskild delare utan det går att släppa ut fåret i tre olika riktningar direkt från vågen. En del hade också djur på plats så de kunde visa hur vägningen går till på riktigt.

Sheep chambers. Breed for CH4ange är ett projekt som leds av Innovis och de forskar i hur man skulle kunna avla på får som har ett naturligt lågt koldioxidavtryck. I den här mobila enheten har de möjlighet att mäta gaser som fåren avger.

Sheep Chambers. "Breed for CH4ange" on Innovisin johtama projekti, jossa tutkitaan, miten voitaisiin jalostaa lampaista, joilla on luonnostaan matala hiilijalanjälki. Tässä mobiiliyksikössä heillä on mahdollisuus mitata lampaiden päästöjä.

Tornado Wire Fencing Competition. På bilden till vänster är alla verktyg och allt material uppställt inför tävlingen. Alla lag får samma stängselmaterial men deltagarna har med sig egna verktyg. Tävlingen pågår i tre timmar och även fastän det bara handlar om 60–70 meter brukar inte alla lag hinna göra stängslet klart. Ordentliga hörn görs och förutom fårnät sätts även taggtråd upp. På den högra bilden har tävlingen kommit i gång och lagen har påbörjat hörnen och att slå ner stolpar.

Tornado Wire Fencing –kilpailu. Kuvassa vasemmalla työkalut ja materiaalit valmiina kilpailua varten. Joukkueet saavat saman aitamateriaalin, mutta tuovat mukanaan omat työkalunsa. Kilpailu kestää kolme tuntia, ja vaikka kyseessä on 60–70 metriä, kaikkieivät yleensä ehdi saamaan aita valmiiksi. Tehdään kunnolliset kulmat, ja lampaiden aitaverkon lisäksi asennetaan myös piikkilanka. Kuvassa oikealla kilpailu on alkanut.

Eläintenhoitajana Suomessa ja Espanjassa

Lammas ja vuohi- lehdessä 2/2024 kerrottiin maatalousalan opintoihin kuuluvasta harjoittelusta maatiloilla. Tässä artikkelissa harjoittelua tarkastellaan toisen asteen tutkintoa suorittavan opiskelijan ja hänen opettajansa näkökulmasta. Juvalainen **Iiris Sikkilä** valmistui eläintenhoitajaksi suorittaen maatalouden perustutkinnon Etelä-Savon ammattiopistossa. Opintoihin kuuluneet työharjoittelut hän suoritti Suomessa ja Espanjassa. Lampaiden eli tuotantoeläinten hoitoon liittyneet näytöt arvioi opettaja **Tuula Romppainen**.

Eläintenhoitajaksi oppimassa

Iiris Sikkilä aloitti opinnot maatalousalan perustutkinnon eläintenhoitajalinjalla Esedussa eli Etelä-Savon ammattiopistossa Mikkelissä syksyllä 2022. Eläintenhoitoala on Mikkelissä varsin uusi ja se sisältää sekä harraste- että tuotantoeläimiä koskevia opintoja. Iiriksen toiveissa oli päästä harjoitteluun lammastilalle, koska lammas tuntui omimmalta eläimeltä. Se tuottaa villaa, on sopivan kokoinen ja lapsuudesta oli mukavia kokemuksia lammastilalta. Meidän tilamme eli Paavilan lammastila Juvalta valikoitui harjoittelutilaksi sijaintinsa takia. Ensimmäinen kahdeksan viikon harjoittelu oli meillä keväällä 2023, kuin myös kevään 2024 kahden viikon harjoittelu. Työharjoittelu piti sisällään tavallisia lampaiden hoitotoimia, kuten ruokintaa ja kuivutusta, punnituksia, kerintää ja sorkkien leikkuuta. Näistä suoritettiin myös näyttökokeet.

Myös opiskelijavaihto kiinnosti Iiristä varsinkin, kun oppilaitos tarjosi tällaista vaihtoehtoa aktiivisesti. Toivomuslistalla oli perinteiset lammasmaat Englanti, Irlanti tai Uusi-Seelanti, mutta työharjoittelupaikka löytyikin lopulta Espanjasta koulun yhteistyökuvioiden ansiosta. Iiriksen eläintenhoitajan pesti harjoittelutilalla kesti neljä viikkoa huhti-toukokuussa 2024. Harjoittelutila oli Baskimaalla ja majoitus ja ruokailu järjestetty osittain läheisen maatalousoppilaitoksen asuntolan ja osittain BB-majoituksen kanssa.

Harjoittelutilalla oli erikoistuttu lampaanmaidon tuotantoon. Maidosta valmistettiin tilapuodissa myytäviä juustoja tai sitä myytiin kyläläisille pullotettuna raakamaitona. Maidontuottajalampaiden karitsointi ajoittuu marraskuulta joulukuulle ja lypsy alkaa vuoden alussa karitsoiden vieroituksen jälkeen. Lypsy tapahtuu kak-

Iiris Sikkilä keritsee lammasta Paavilan tilalla keväällä 2023.

si kertaa päivässä ja välissä lampaat ovat laitumella. Maidontuotantokausi loppuu kesäkuussa ja sen jälkeen lampaat astutetaan ja viedään laiduntamaan kauemmas ylängöille. Maidontuotannon ohella tilalla tuotettiin myös lihaa. Lihaksi kasvatettiin useita kotieläinlajeja: vuohia (ei käytetty maidontuotantoon!), kaneja, kanoja, sorsia, nautoja ja hevosia.

Työharjoittelu oli mieleen jäävä kokemus – myös negatiivisessa mielessä. Tapa kohdella eläimiä oli tilalla erilaista, kuin mihin suomalaisilla tiloilla oli tottunut. Eläinten käsittely oli varsin karkeaa ja kovakouraista, eikä erityistoimenpiteisiin ryhdytty, ellei eläin ollut jo todella huonossa kunnossa. Mikäli lammas ontui, se otettiin kiinni ja vain ontuvan jalan sorkka leikattiin, kova-

kouraisesti sekin. Hoitamattomia sorkkia ja myös ontuvia eläimiä oli paljon. Ne erotuivat helposti jäädessään aina lauman hänille, kun lampaita kuljetettiin laitumelle. Harjoittelussa oppi siis ainakin sen, että meillä Suomessa eläimiä kohdellaan ja käsitellään hyvin ja niiden hyvinvointi on etusijalla. Myös sairaat hoidetaan ja lääkittään. Se ei ole Euroopan mittakaavassa mikään itsestäänselvyys.

Opettajan huomioita

Opettaja Tuula Romppainen tuli tilallemme arvioimaan näyttökokeita toukokuussa. Siinä oli hyvä tilaisuus kysyä opettajalta, miltä lammastila näyttää 2020-luvulla oppilaitoksen näkökulmasta. Tuula on toiminut Etelä-Savon ammattiopiston opettaja-

Aamuruuhka.
Lampaat menossa
päiväksi laitumelle.

Maidontuotantoon käytetty rotu on nimeltään latxa. Tilalla valmistettu lampaanmaitojuusto on nimeltään idiazabal. Paikalliset söivät itsekin paljon tätä juustoa, muun muassa lounas oli käytännössä leivän kera nautittu juusto.

Tavoitteena olivat terveet ja hyvinvoivat eläimet. Nyt opetuksessa painottuvat myös muut asiat, kuten jokaisen henkilökohmainen opintopolku, yrittäjyys tai ilmastonmuutos. Myös opiskelijoiden lähtökohdat ovat muuttu-

neliä nautoihin verrattuna pienemmän kokonsa, villan tuotannon ja eläinten sympaattisen olemuksen vuoksi. Lammasalaa valitessaan opiskelijat eivät ehkä niinkään ajattele työllistymistä tai toimeentuloa, vaan sitä, mikä itseä kiinnostaa. Tuula toteaa, että laadukas lammasta ja lammasalaa koskeva opetus on riippuvainen myös yhteistyökumppaneista. Ilman lampureita ja harjoittelupaikkoja työssäoppiminen ei ole mahdollista ja koulussa annettavaa opetusta täydentää myös yhteistyö lammasneuvonnan kanssa. Tiloilla opiskelijat pääsevät tekemään monipuolisia työtehtäviä, mutta myös näyttää arvioiva opettaja hyötyy tilakäynneistä. Tuula on erityisen kiitollinen siitä, että lammasalalla tietoa jaetaan auliisti. Näyttöpäivien kahvipöytäkeskusteluista opettaja saa itsekin uusia ajatuksia, joilla päivittää omaa osaamistaan.

na vuodesta 2008 lähtien. Vuonna 2014 Otavan koulutilan toiminta ajettiin alas, maatalousopetus yhdistyi metsäalan kanssa ja molempien opetus jatkui Salosaaren metsäoppilaitoksessa. Omaa navettaa ei ollut käytössä enää vuoden 2015 alusta lähtien, vaikka jonkin aikaa yhteistyö jatkui navettaa vuokraavan tilallisen kanssa. Sen sijaan koululle perustettiin pieneläinlaitos täydentämään seura- ja harraste-eläinpuolen opetusta.

Vuonna 2008 opetuksen sisältö oli vielä pitkälti lypsykarjatalouteen painottunutta ja keskiössä karjatalouden tuottavuus, tuotantoeläinten hyvinvointi ja hyvä käsittely.

Aiemmin 20 aloittavasta opiskelijasta yksi tai kaksi tuli kaupungista tai muuten maataloussektoreiden ulkopuolelta, kun taas nyt 20 opiskelijasta yksi tai kaksi tulee maatilalta tai omaa muuten kokemusta maatalousalasta. Tästä seuraa se, että aina opiskelijan mielikuvat eivät vastaa eläinhoidon todellisuutta ja työn sitovuus ja raskaus voivat tulla yllätyksenä. Enemmän tilallisia tai sukupolvenvaihdosta tekeviä on nykyisin maatalousyrittäjälinjalla, jossa on myös konepuolta enemmän.

Lammasala on tullut lypsykarjatalouden rinnalle vähitellen ja viime vuosina yhä enenevässä määrin. Lampaat kiinnostavat opis-

KIRJOITTAJA **Kirsi Vertainen**
KUVAT **Iiris Sikkilä** ja **Sirkka Pylkkänen**

2 x piirakka

Vuohenjuusto-kasvispiirakka

Ohje on tehty pyöreälle (Ø 24 cm) piirakkavuudelle.

Pohja

1,5 dl kaurahiutaleita
1,5 dl vehnä jauhoja
0,5 tl suolaa
0,5 tl leivinjauhetta
50 g voita
1 dl vettä

Tee näin:

- Voitele piirakkavuoka. Sulata voi. Sekoita kuivat aineet keskenään. Yhdistä kuivat aineet, voisula ja vesi, sekoita tasaiseksi. Taikina jää melko löysäksi.
- Levitä taikina vuokaan. Esipaista pohjaa 10 minuuttia 200 asteessa. Esipaiston aikana valmista täyte.

Täyte

100–150 g lehtikaalia
1 pieni sipuli
1 pieni valkosipulinkynsi
öljyä
5 minitomaattia
2 kananmunaa
2 dl kuohukermaa
0,5 dl tuoreita yrttejä hienonnettuna (persilja ja/tai basilika)
100–150 g vuohenjuustoa
0,5 tl suolaa
0,5 tl pippuria

Tee näin:

- Poista lehtikaalista lehtiruodit ja suikaloi lehdet pieniksi paloiksi. Pilko sipuli ja valkosipuli.
- Kuullota lehtikaalit ja sipulit öljyssä pannulla.
- Viipaloi minitomaatit ja hienonna yrtit.
- Sekoita kuohukerma, munat, suola, pippuri ja hienonnetut yrtit keskenään.
- Laita kuullotettu lehtikaali-sipuliseos esipaistetun pohjan päälle. Kaada päälle yrtti-kerma-munaseos. Lisää vielä kuutioitu tai murennettu vuohenjuusto ja viimeisenä tomaattiviipaleet.
- Paista uunissa alimmalla tasolla 225 asteessa noin 30 minuuttia.

Gluteeniton lammaspiirakka

(pellillinen, 30 cm x 40 cm)

Pohja

200 g margariinia tai voita
3 dl gluteenitonta jauhoseosta
2 dl riisijauhoja
1 dl juustoraastetta
½ dl kylmää vettä

Täyte

150 g kylmäsavulammasta
sipulia
valkosipulia
paprikaa, tomaattia, muita kasviksia maun mukaan
timjamia
rouhittua mustapippuria
200 g ranskankermää
2 dl ruokakermaa
3 kananmunaa
4 dl juustoraastetta (voi käyttää erilaisia juustoja)

Tee näin:

- Levitä leivinpapereita uunipellille.
- Nypi margariini tasaiseksi muruksi

jauhojen kanssa ja lisää juustoraaste. Kaada mukaan vesi ja sekoita taikina tasaiseksi.

- Pilko ja kuullota sipulit. Lisää joukkoon pieneksi pilkottu kylmäsavulammasta ja pilkotut kasvikset. Mausta timjamilla. Sekoita täyte.
- Painele taikina piirakkapellin pohjalle ja reunoille. Kaada täyte piirakkapohjan päälle.
- Sekoita keskenään kananmunat, kerma ja ranskankerma. Mausta mustapippurilla. Kaada seos täyteen päälle ja lisää juustoraaste.
- Paista piirakka uunin keskitasolla 200 asteessa noin 40 minuuttia tai kunnes piirakka on sopivasti paistunut ja kauniin ruskea.
- Tarjoile esimerkiksi salaatin kanssa.

Vainion Taljatukku

Vainion Taljatukku

Kaikki tarvittava sujuvaan asiointiin talja-asioissa löytyy osoitteesta
vainionteurastamo.fi/taljatukku

Taljapalautusohjeet tuottajille

Taljojen toimitusohjeet teurastamoille

Taljatukun hinnasto

Rahtitaljojen tilauslomake

Lisätietoa muokkaamosta

Yhteydenotot: taljatukku@vainionteurastamo.fi

Vainion Teurastamo^{oy}

Pienteurastamo suurella sydämellä